

1959.
AASTA

**ÜLELIIDULINE
RAHVALOENDUS**

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
1958

Archieks.

2 / 43989

A-22555L
NSV LIIDU MINISTRITE NÕUKOGU
JUURES ASUV STATISTIKA KESKVALITSUS

1959. AASTA
ÜLELIIDULINE
RAHVALOENDUS

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN 1958

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF TORONTO
130 St. George Street, Toronto, Ontario, Canada

RAHVALLISET
OPELLOIDIT
TARTU

2

Tartu Riikliku Oikeoh
Raamatukogu
48989

1978

RAHVALOENDUSE TÄHTSUS

Vastavalt NSV Liidu Ministrite Nõukogu otsusele viiakse 1959. aasta jaanuaris läbi üleliiduline rahvaloendus.

Eeloleval rahvaloendusel on suur poliitiline ja rahvamajanduslik tähtsus. See viiakse läbi selleks, et saada täpseid andmeid elanike arvu, paiknemise ja koosseisu kohta soo, vanuse, perekonnaseisu, rahvuse, emakeele ja hariduse järgi, et teada saada, kuidas jaguneb rahvastik tegevusalade, rahvamajandusharude, tootmisalade, elatusvahendite saamise allikate ja ühiskondliku kuuluvuse järgi.

Sotsialistlikul maal toimub rahvamajanduse arendamine ja töötajate heaolu kasv riiklike plaanide alusel. Plaanide koostamiseks on vaja teada, kui palju inimesi töötab tööstuses, põllumajanduses, ehitusel, transpordis ja teistes harudes. Kuid sellest on vähe. On vaja teada, kui palju on riigis mehi, kui palju naisi, on vaja andmeid töövõimelise elanikkonna ja kasvava põlvkonna arvu kohta, et tulevikus jaotada ühiskonna tööjõu ressursse. On vaja omada täielikke ja täpseid andmeid selle kohta, kui palju on riigis töölisi, teenistujaid, kolhoosnikuid, teada nende koosseisu hariduse, elukutsete järgi.

Suur tähtsus on andmeil linna- ja maaelanike arvu kohta, nende koosseisu kohta soo, vanuse, hariduse ja tööalade järgi. Ei saa kaadrit õigesti ette valmistada, kui ei ole teada, palju on riigis erinevate erialadega insenere, palju on arste, õpetajaid, agronoome ja kuidas nad riigi territooriumil paiknevad.

Andmed elanikkonna arvu ja koosseisu kohta on vajalikud iga rajooni, linna, oblasti, krai, vabariigi majanduse ja kultuurilise arengu plaanide koostamiseks. Neid andmeid, sealhulgas andmeid laste, noorte ja täiskasvanute arvu kohta, on kohalikel organeil vaja ka kaubanduse õigeks organiseerimiseks.

Laste- ja õppeasutuste ehitustöö edukaks planeerimiseks on vaja teada andmeid laste arvu ja koosseisu kohta vanuse, soo ja rahvuse järgi. Täpseid andmeid elanike arvu kohta on kohalikele nõukogude organitele vaja elumajade, kinoteatrite, raviasutuste ja kommunaalteenuste ehitusplaanide koostamiseks: need on vajalikud ka õige administratiivterritoriaalse jaotuse kindlustamiseks ja valimisjaoskondade organiseerimiseks. Võib öelda, et nii kesk- kui ka kohalikud nõukogude riiklikud, majandus- ja kultuurhariduslikud organid ei saa täita oma funktsioone, kui puuduvad andmed elanike arvu ja koosseisu kohta.

Andmete saamiseks elanikkonna arvu ja koosseisu muutumise, ta loomuliku ja mehaanilise liikumise kohta peetakse jooksvat arvestust. Muudatusi elanikkonna koosseisus, s.o. sünni- ja surmajuhtusid, abiellumisi ja lahutusi, registreehitakse perekonnaseisuametites. Elanikkonna mehaanilist liikumist, s. o. kodanike saabumist ja lahkumist ühest asustatud punktist teise, arvestatakse linnades majaraamatutes, maal aga külanõukogude majapidamisraamatutes ja nimekirjades. Täiskasvanud elanikkonda võetakse arvele ka seoses ülemnõukogude ja kohalike võimuorganite valimistega. Nende andmete alusel määratakse arvestuse teel kindlaks elanike üldarv nii riigi kui ka üksikute vabariikide ja oblastite lõikes.

Kuid jooksev arvestus ei võimalda elanikkonna koosseisu kohta täielike andmete saamist. Jooksvas korras arvestatakse ainult elanikkonna jagunemist soo, vanuse ja klassikuuluvuse järgi. Selliseid tähtsaid andmeid, nagu perekonnaseisu, hariduse, rahvuse, emakeele, töökohta ja tegevusala kohta võime saada ainult **rahvaloendusel**.

Rahva arv ja koosseis muutuvad pidevalt. Näiteks 1957. aastal sündis NSV Liidus iga minuti jooksul keskmiselt ligi 10 inimest, suri — 3 inimest, järelikult iga minuti jooksul suurenes Nõukogude Liidu elanike arv peaaegu 7 inimese võrra või ümmarguselt 10 000 inimese võrra ööpäevas. Iga päev abiellus Nõukogude Liidus ligi 13 000 meest ja naist. Tuhandeid inimesi sõidab ühest kohast teise, paljud vahetavad mitmesugustel põhjustel töökohta. Neis tingimustes võib jooksev arvestus osutada mõningail juhtudel ebatäpseks ja puudulikuks. Seepärast on jooksva arvestuse andmeid elanike üldarvu kohta vaja perioodiliselt kontrollida ja täpsustada. **Ainult loendus, mis viiakse läbi kogu riigi elanikkonna küsitlemise teel ühel ja samal**

kuupäeval, ühtse programmi ja ühtse plaani alusel, võib kindlaks teha elanike täpse arvu ja koosseisu.

1959. aasta üleliidulisel rahvaloendusel on määratu suur rahvusvaheline tähtsus. Loenduse materjalid näitavad neid sügavaid muudatusi, mis rahva elus, meie maa majanduses ja nõukogude inimese kultuurilises ilmes on toimunud, kajastades eredalt sotsialistliku korra suurt ümberkujundavat jõudu, ta eelseid kapitalistliku korra ees.

Nõukogude võimu 41 aasta jooksul on meie kodumaa tundmatuseni muutunud. Mahajäänud agraarmaast on ta muutunud võimsaks tööstusriigiks. Tööstustoodangu üldmaht kasvas 1957. aastal 1913. aastaga võrreldes 33-kordselt, sealjuures suurenes rasketööstuse toodang 74,8-kordselt. Tööstustoodangu absoluutse mahu poolest jäid Nõukogude Liidust juba ammu maha Inglismaa, Prantsusmaa ja Lääne-Saksamaa. Tööstustoodangu kasvu tempo poolest on Nõukogude Liit tunduvalt ees kõigist kapitalistlikest maadest. 1957. aastal, võrreldes 1948. aastaga, kasvas tööstuslik tootmine kapitalistlikus maailmas 62% võrra, NSV Liidus aga 3,3-kordselt; võrreldes 1953. aastaga, kasvas tööstuslik tootmine Ameerika Ühendriikides 7%, NSV Liidus aga 55% võrra.

Tundmatuseni on ümber kujunenud ka põllumajandus. On loodud suur, kõrgetasemeliselt mehhaniseeritud, eesrindlik sotsialistlik põllumajandus. Viies ellu kommunistliku partei poolt väljatöötatud järsu tõusu laiaulatuslikku programmi põllumajanduses, on nõukogude rahvas teinud suuri edusamme kolhoosikorra arendamisel ja põllundusning loomakasvatussaaduste tootmise suurendamisel. Aastail 1954—1956 künti üles 36 miljonit hektarit uudis- ja jäätmaid. Nende maade ülesharimise rajoonides saadi 1957. aastal üle ühe miljardi puuda teravilja. Masina-traktorijaamade reorganiseerimine, uue planeerimiskorra kehtestamine kolhoosides ja sovhoosides, müügikohustuste ja masina-traktorijaamade töö eest naturaaltasu maksmise kaotamine, põllumajandussaaduste varumise korra muutmine, majanduslikult põhjendatud hindade kehtestamine kolhoosidelt ja kolhoosnikutelt ostetava toodangu kohta — kõik see lõi kindla aluse põllumajanduse edasiseks arenguks ja põllumajandussaaduste külluse loomiseks meie maal.

Edukalt lahendab nõukogude rahvas NLKP XX kongressi poolt püstitatud ülesannet — jõuda toodangu hulgalt

ühe elaniku kohta ajalooliselt lühikese ajaga järele kõige rohkem arenenud kapitalistlikele riikidele ja siis neist ette minna, sealhulgas ka Ameerika Ühendriikidest.

Sotsialistliku ühiskonna tootlike jõudude võimas tõus kajastub kõige eredamalt rahvatulu kasvus. Ajavahemikul 1913—1957 kasvas rahvatulu meie maal ühe elaniku kohta 14-kordselt. Ameerika Ühendriikides ei kasvanud selle perioodi jooksul rahvatulu ühe elaniku kohta kahekordseksi.

Sotsialistlik kord kindlustab rahva materiaalse ja kultuurilise taseme pideva tõusu. Nõukogude inimesed ei tunne kapitalistlike maade töötajate nuhtlust — tööpuudust; on unustatud viletsus ja näljahäda, mille all kannatasid kümned miljonid talupojad revolutsioonieelsel Venemaal. 1956. aastal suurenesid tööliste reaaltulud, arvesse võttes ka tasuta haridust ja arstiabi, pensione ja teisi väljamakse ning soodustusi riigi arvel, revolutsioonieelse perioodiga võrreldes umbes 5-kordseks, töötava talupoja reaaltulud aga 6-kordseks.

Järjekindlalt kasvab rahva tarbimine. 1957. aastal tarvitas töölisperekond ühe elaniku kohta liha ja pekki kaks korda rohkem, piima ja piimasaadusi 2,3 korda rohkem ning suhkrut 2,1 korda rohkem kui enne sõda; kolhoosniku perekond tarvitas liha ja pekki 1,8 korda, kala ja kalasaadusi 2,6 korda, suhkrut 5 korda rohkem kui enne sõda. Töölised ja kolhoosnikud hakkasid tööstuskaupu rohkem ostma. 1957. aastal tarbisid töölisperekonnad riiet 1,8 korda, sealhulgas villast riiet 4,3 korda, siidriiet 21 korda, nahkjalatseid 1,9 korda rohkem kui 1940. aastal; kolhoosnikute perekonnad tarbisid nahkjalatseid 2,2 korda, riiet 2,2 korda, sealhulgas villast riiet 4,5 korda, siidriiet 22 korda rohkem kui 1940. aastal. Eriti tunduvalt suurenes nõukogude inimeste poolt kultuurilis-elutarbeliste kaupade — kellade, jalgrataste, raadiovastuvõtjate ja televiisorite ost. Nõukogude inimesed hakkavad iga aastaga ikka paremini sööma, paremini riietuma, paremini elama. Kommunistlik partei püstitas ülesande lähema 5—7 aasta jooksul kindlustada elanikkonna küllaldane varustamine jalatsite ja riietega.

Täites NLKP XX kongressi otsuseid, viisid partei Keskkomitee ja valitsus rahva heaolu tõstmiseks ellu ka sääraseid üritusi, nagu vanadus-, invaliidsus- jm. pensioniga kindlustamise parandamine, madalapalgaliste tööliste ja teenistujate töötasu tõstmine, töötajate töö- ja elukondlike

tingimuste parandamine. Teostatakse üleminekut seitsmetunnilisele tööpäevale. On kavandatud selline grandioosne elamuehituse programm, et lähema 10—12 aasta jooksul likvideerida elamispinna puudus.

Elanikkonna materiaalse heaolu kasvu, tema töö- ja elutarbeliste tingimuste parandamise, meditsiinilise abi pideva täiustamise ja arendamise tulemusena on sündimus NSV Liidus kõrgel tasemel, suremus langeb süstemaatiliselt, suureneb rahvastiku iive ja pikeneb inimese keskmine eluiga. Võrreldes sõjaeelse, 1940. aastaga, vähenes 1957. aastal elanikkonna suremus NSV Liidus 2,3-kordselt; võrreldes 1913. aastaga — 4-kordselt, laste suremus, võrreldes 1940. aastaga, vähenes 4-kordselt ja 1913. aastaga võrreldes 6-kordselt. Praegu on suremuse üldine tase NSV Liidus madalam kui Inglismaal, Lääne-Saksamaal, Ameerika Ühendriikides ja Prantsusmaal, sündimuse tasemelt on Nõukogude Liit nendest maadest aga ees. Juba peaaegu 10 aastat on Nõukogude Liidus iga-aastane elanikkonna juurdekasv üle kolme miljoni inimese. Ainuüksi viiendal viisaastakul kasvas NSV Liidus elanike arv 16,3 miljoni inimese võrra, mis ületas selliste maade, nagu Kanada või Rootsi, Norra ja Soome, elanike üldarvu. Võrreldes revolutsioonieelse perioodiga, pikenes inimese keskmine eluiga 1955.—1956. aastal rohkem kui kahekordselt — 32-lt kuni 67 aastani.¹

Rahvastiku suurenemises näeb kommunistlik partei maa võimsuse tugevnemist. Esinedes Moskva kommunistlike noorte ja noorte koosolekul 7. jaanuaril 1955. aastal, ütles N. S. Hruštšov: «Meie maa on seda tugevam, mida rohkem meil on rahvast. Kodanluse ideoloogid leiutasid palju inimsööjalikke teooriaid, sealhulgas ka ülerahvastamise teooria. Nad mõtlevad sellest, kuidas vähendada sündimust, vähendada rahvastiku juurdekasvu. Meil, seltsimehed, on teine olukord. Kui 200-le miljonile lisada veel 100 miljonit, ka siis oleks veel vähe!»

Määratu suured edusammud rahvamajanduse ja kultuuri arengus, rahva heaolu tõusus ilmsid nii NSV Liidu ela-

---

¹ Vastavalt rahvusvahelise statistika praktikale mõistetakse keskmise eluea all aastate arvu, kui vanaks elab keskmiselt antud sugupõlv, kui oletada, et selle sugupõlve kogu eluaja kestel, üleminekul ühest vanusegrupist teise, on suremus võrdne kaasaegse rahvastiku suremuse tasemega üksikutes vanusegruppides.

nike arvu suurenemises kui ka ta koosseisu muutumises. Järsult tõusis nõukogude inimeste kultuuritase. Enne revolutsiooni oli kolm neljandikku vene rahvastikust (9-aastased ja vanemad) kirjaoskamatu. Kirjaoskamatus ja teised töötavate masside kultuurilise mahajäämuse tunnused, mis olid iseloomulikud kodanlikule korrale, jäid minevikku. Kui revolutsioonieelsel Venemaal 1914. aastal alg- ja keskkoolides õppis kokku 9,6 miljonit inimest, siis 1957/58. õppeaastal moodustab NSV Liidu õpilaste arv üldhariduslikes koolides, kaasa arvatud ka täiskasvanute omad, 30,6 miljonit inimest. Selle aja jooksul suurenes õpilaste arv keskkoolide vanemates klassides peaaegu 40-kordselt. Kõigis õppevormides õppis NSV Liidus 1957/58. õppeaastal 50 miljonit inimest. See tähendab, et iga neljas sotsialistliku riigi kodanik õpib.

Ääretult on kasvanud nõukogude intelligents. AINUÜKSI teadus-, haridus-, tervishoiu- ja kultuurhariduslike asutuste töötajate arv moodustas 1956. aastal 4,3 miljonit inimest, kuid kogu rahvamajanduses töötava intelligentsi ja üliõpilaskonna arv moodustas ligi 15,5 miljonit inimest. 1958. aasta alguses oli Nõukogude Liidus ligi 350 000 arsti (ilma hambaarstideta), üle 1 800 000 õpetaja. NSV Liidu rahvamajanduses töötab üle 800 000 inseneri, mis on ligi kaks korda rohkem kui Ameerika Ühendriikides. Liidu- ja autonoomsetes vabariikides on kasvanud töölisklassi ja intelligentsi rahvuslik kaader.

Nõukogude rahva maailma-ajaloolised edusammud kommunistliku partei juhtimisel kajastuvad eredalt loenduse materjalides. Loenduse kokkuvõtted omavad meie maal suurt tähtsust uute kommunistliku ülesehitustöö plaanide väljatöötamisel ja elluviimisel.

RAHVALOENDUSED REVOLUTSIOONIEESEL VENEMAAL JA TEISTES KAPITALISTLIKES MAADES

Elanikkonna arvestust hakati pidama juba vanal iidsetel aegadel. Meile teadaolevaid andmeid viidi Hiinas läbi elanikkonna arvelevõtmine rohkem kui kaks tuhat aastat enne meie aja arvamist. Iidsetel aegadel toimetati elanikkonna arvelevõtmist ka Egiptuses, Kreekas, Roomas, Iraanis, Jaapanis ja teistes riikides.

On andmeid, et Venemaa elanikkonna kohta peeti arves-

tust juba XI—XII sajandil. Aastatel 1245, 1257, 1259 ja 1273 viidi üksikutes vene vürstiriikides tatari khaanide poolt läbi elanikkonna arvelevõtmine, mille eesmärgiks oli andamite suuruse kindlaksmääramine. Suurema tähtsuse omandas majapidamiste ja elanikkonna arvestus XVI sajandil, seoses feodaalse killustatuse likvideerimise ja tsentraliseeritud Vene riigi moodustamisega. Kogumikke, kuhu kanti arvelevõtmise tulemused, nimetati alguses nõõri-, seejärel aga loendusraamatuteks. Aastatel 1646 ja 1678 viidi meie maa territooriumil läbi perede loetus, kus arvestati ainult mehi maksukohuslaste seisusest. Alles 1710. aastal loendati mehi ja naisi, mis oli esimene katse kogu riigi elanikkonna arvelevõtmiseks.

1718. aastal pandi Peeter I seadlusega alus uuele süsteemile — hingede loendusele (perede loetluse asemel), et saada andmeid elanikkonna maksustamiseks ja nekrutite võtmiseks. Aastatel 1720—1721 koostati elanikkonna nimekirjad (hingekirjad), mida aastail 1722—1725 revisjoni korras kontrolliti. Järgnevaid hingede arvestusi hakati kutsuma revisjonideks, nimekirju aga revisjonilehtedeks.

Revisjonid kehtisid Venemaal üldriikliku arvestuse vormina üle 140 aasta. Selle perioodi jooksul tehti 10 revisjoni. Iga säärase statistilise operatsiooni läbiviimine kestis mitu aastat. Viimane revisjon teostati aastail 1857—1860. Revisjonidel arvestati ainult seda elanikkonda, kes oli kohustatud makse tasuma.

Analoogiline arvestus viidi läbi ka teistes riikides. Seoses kaubalis-rahaliste suhete arenemisega hakkasid primitiivsed arvestused kohta loovutama teaduslikult organiseeritud loendustele, mis viidi läbi lühikese ajaga ühtse programmi alusel ja kus elanikkonna arvestust toimetati alguses ühe ja sama kuupäeva, seejärel aga ühe ja sama kellaaja seisuga kogu maal. XIX sajandi esimesel poolel hakati niisuguseid loendusi läbi viima paljudes maades.

Kodanlikud riigid kasutavad loenduse andmeid (nagu kõiki statistika andmeid) oma klassi huvides. Loenduste eesmärk kapitalistlikes maades seisab selles, et saada andmeid, mis on vajalikud kodanlusele oma ülevõimu tugevdamiseks ja töötajate ekspluateerimise suurendamiseks. Keegi ei hakka eitama, et rahvaloendus kapitalistlikes maades annab rikkalikku statistilist materjali, mis iseloomustab maa majandust ja kultuuri. Kuid kodanlus kasutab seda materjali eeskätt selleks, et otsida võimalusi

täiendavate kasumite saamiseks töötajate edasise röövimise arvel. Ameerika monopolide häälekandja «Magazin of Wall Street» kirjutas Ameerika Ühendriikides 1950. aastal läbiviidud rahvaloenduse kokkuvõtete kohta: «Loenduse kokkuvõtted annavad väärtuslikke andmeid maa iga ettevõtتهharu jaoks ja võimaldavad terasel pankuril, ettevõtjal ja kapitalimahutuste spetsialistil kindlaks määrata, missugustel aladel nüüd ja tulevikus kõige suuremaid kasumeid võib saada.»

Kapitalistlikes maades koostatakse loenduste ja nende kokkuvõtete läbitöötamise programmid selliselt, et ei tuleks ilmsiks ühiskonna klassistruktuur. Mitte üheski kodanlikus loendusprogrammis ei ole ainustki küsimust klassikuuluvuse kohta. Veel enam, klassierinevuste kinnimätsimiseks arvatakse loenduse materjalide läbitöötamisel ühte ja samasse gruppi inimesed, kes kuuluvad erinevatesse klassidesse. Näiteks «omanike» või «iseseisvate omanike» gruppi arvestatakse ettevõtjad, kes ekspluateerivad palgatöölisi, ja käsitöölised, kes võõrast tööjõudu ei ekspluateeri; «talupoegade» gruppi arvatakse nii kulakud kui ka keskmikud ja kehvikud. Aktsiaseltside, pankade ja teiste kapitalistlike ühenduste ning ettevõtete direktorid, kes, nagu teada, võtavad osa ettevõtete kasumite jaotamisest, see tähendab, on kapitalistid-ekspluataatorid, kantakse «teenistujate» lahtrisse.

Kodanlik statistika vähendab igati tegelikku töötatööliste arvu. Nii ei kanna kodanlik statistika töötatööliste hulka miljoneid töötuid noori ainuüksi sel põhjusel, et nad pole veel palgalistena töötanud. Isikuid, kes töötavad ainult paar päeva nädalas, ei kanta samuti töötatööliste hulka. Rahvaloendustel kirjutatakse tegevusala asemel elukutse. Seega tõelist töötatööliste arvu loenduse materjalid ei kajasta.

Kodanlik statistika vähendab ka vähemusrahvuste arvu. Rahvaloendustel vahetatakse rahvusküsimus tihti keeleküsimusega. Seejuures on täiesti selge, et andmed keele kohta ei anna õiget ettekujutust elanikkonna rahvuslikust koosseisust. Rahvusliku diskrimineerimise tigimustes kasutavad vähemusrahvuse esindajad valitseva rahvuse keelt ja unustavad oma emakeele. Veel enam, elanikkonna koosseisu andmeid võltsitakse: rahvusliku kuuluvuse küsimus vahetatakse kodakondsuse- või religiooniküsimusega.

Mõningates kapitalistlikes riikides peetakse rahvaloend-

dustel statistikat rassi ja nahavärvuse, mitte rahvuse alusel. Erilist tähelepanu pööratakse rassilisele kuuluvusele koloniaalmaades. Selleks, et kolonisaatoreid põhirahvastikuga mitte «segi ajada», trükitakse loendusblanketid eurooplaste ja põhirahvastiku jaoks eri värvi paberil. Rahvaloenduse juhendis Ameerika Ühendriikides nähakse spetsiaalselt ette, et inimene, kes kõige kaugemas minevikus oli kaugelt sugulane neegriga, tuleb ka kirja panna kui neeger. Rahvuse asendamine rassi tunnusega tuleneb kaas-aegsete kolonisaatorite «rassiteooriast», kes valget rassi peavad täisväertuslikuks ja valitsevaks, kõiki ülejäänud rasse aga madalamaiks ja alaväärtuslikeks.

Tõsised puudused olid tsaari-Venemaa esimesel ja ainukesel üldise rahvaloenduse programmil, mis viidi läbi 1897. aasta 28. jaanuari seisuga (vana kalendri järgi). Loenduse programmis puudusid niisugused küsimused nagu tegevusala ja rahvus, ebaselgelt oli formuleeritud kirjaoskuse probleem. Loenduse eesmärkideks oli nii riigimaksude määramine kui ka sõjalised kaalutlused.

Loenduse politseilik-administratiivne organiseerimise kord viis selleni, et elanikkond suhtus sellesse umbusklikult ja isegi vaenulikult. Nii kirjutas Novotoržki maakonna Tveri kubermangu loendaja Preobraženski: «Vaatomata kõigile loendusele eelnenud korraldustele ja hoiatustele oli loendusel kõigi talupoegade silmis ikkagi mingisugune revisjoni tähendus, mis taotles mitmesuguseid ühiskondlikke ja varanduslikke tagajärgi ning muudatusi. Neil kaalutlustel hoidusid nad loendusest kõrvale, mõnes kohas aga ka otse püüdsid oma perekonnast välja jätta neid isikuid, kes neile vähe kasu ja tulu tõid... Tegevusala kohta käivate andmete käsitlemisel võis tihti märgata soovi varjata käsitööga tegelemist või soovi tunnistada, et sellest ei saavat mingit tulu. See kõik oli tingitud kartusest, et vastasel korral määratakse eri andamid või maksud.»

Loenduse läbiviimine oli tehtud ülesandeks siseministeriumi ja kubernerite kantselei ametnikele, kellest paljud ei saanud ürituse tähendusest aru. Loendust juhtivate tsaariametnike osa on väga hästi iseloomustatud A. P. Tšehhovi¹ kirjas kirjastaja Suvorinile 8. veebruarist 1897: «... Loendus lõppes. Loendajad töötasid ülihästi, naeru-

---

¹ A. P. Tšehhov võttis osa 1897. a. rahvaloendusest. Ta juhtis loendajate rühma Moskva kubermangu Serpuhhovi maakonnas.

väärselt pedantlikult. Selle asemel semstvoülemad, kellele oli usaldatud loendus maakondades, käitusid vastikult. Nad ei teinud midagi, vähe said aru ja kõige raskematel silmapilkudel osutusid haigeks.»

Loenduse läbiviimisest võtsid aktiivselt osa vene eesrindliku intelligentsi esindajad. Kuid nad polnud suuteli- sed kõrvaldama loenduse programmis ja selle läbiviimise korras esinevaid puudusi.

Loendusmaterjalide läbitöötamine kestis üle 8 aasta ja jäigi lõpetamata.

1897. aasta loenduse peamine viga seisis selles, et ei esitatud andmeid rahvastiku klassikoosseisu kohta. V. I. Lenin märkis, et loenduse materjalides puuduvad iga- sugused andmed kaubandus-tööstusliku elanikkonna jagu- nemise kohta peremeesteks, töolisteks, üksik-käsitöolisteks. Samuti ei võimaldanud loendus kindlaks määrata talu- rahva kihinemist klassideks. Kulakud, keskmikud, kehvi- kud — kõik olid kantud ühte «maaomanike» gruppi. V. I. Lenin, kirjutades teost «Kapitalismi arenemine Vene- maal», oli sunnitud loenduse kokkuvõtted ümber töötama kas või ligikaudsetegi andmete saamiseks maa elanik- konna klassikoosseisu iseloomustamiseks. Ta näitas, et 125,6 miljonist inimesest ligi 100 miljonit ehk $\frac{4}{5}$ elanik- konnast olid kehvikud — väikeomanikud, proletaarlased ja poolproletaarlased. Selle 100 miljoni inimese hulgas oli vähemalt 22 miljonit proletaarlast. Kõik maa rikkused olid 23 miljoni jõuka väikeomaniku ja ligi 3 miljoni suurkodan- lase, mõisniku, suurtšinovniku jt. käes.

Vaatamata sellele, et loenduse programmis, selle läbi- viimise organiseerimisel ja loenduskokkuvõtete läbitööta- misel oli tõsiseid puudusi, osutusid loenduse andmed siiski väga hinnalisteks tsaari-Venemaa elanike arvu ja koos- seisu iseloomustamisel. Loenduse materjalides kajastusid kodanliku riigi vastuolud, maa elanikkonna enamiku äär- mine vaesus ja kultuuriline mahajäämus. Kirjaoskajaid oli 9-aastaste ja vanemate hulgas ainult 24%, kuid tööliste ja talupoegade hulgas veelgi vähem. Vene impeeriumi kõigis õppeasutustes oli ainult 79 000 õpetajat, see-eest pappe, munki ja teisi vaimulikke 263 000, s. o. üle 3 korra rohkem kui õpetajaid. Arste oli ligi 14 000, soolapuhujaid ja posi- jaid aga üle 13 000, see tähendab peaaegu niisama palju kui arste. 1897. aastal oli Moskvas veidi üle 1 miljoni elaniku kohta 7 000 pappi, munka ja teisi vaimulikke.

Samal ajal oli õpetajaid 1 800, arste 1 300 ja ainult 374 inseneri.

Need arvud iseloomustavad näitlikult tsaari-Venemaad ja vana, aadlik-kaupmehelikku Moskvat.

RAHVALOENDUSED NSV LIIDUS

Proletaarse revolutsiooni esimestest päevadest alates pöörasid kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus erilist tähelepanu arvestuse arendamisele ning täiustamisele. Juba nõukogude võimu koidikul, töötades välja sotsialismi ülesehitustöö programmi, pidas V. I. Lenin sotsialismile edasiliikumise otsustavaks tingimuseks tootmise ja tarbimise üle range arvestuse ja kontrolli sisseseadmist. «Arvestus ja kontroll — see on *peamine*, mis on nõutav kommunistliku ühiskonna *esimese faasi* «korraldamiseks», õigeks funktsioneerimiseks.»¹

V. I. Lenin andis loendustele suure tähtsuse. Tema initsiatiivil viidi 1920. aastal läbi esimene nõukogude rahvaloendus ja põllumajandusloendus koos tööstusettevõtete lühiarvestusega. V. I. Lenin ütles, et loenduse andmetega pannakse alus nõukogude ülesehitustööle. Ta nõudis kõigilt nõukogude võimuorganeilt ja kõigilt nõukogude asutustelt loenduse läbiviimise abistamist. Telegrammis Irkutski kubermangu täitevkomiteele 12. septembril 1920 kirjutas ta: «Tehke kõik, et loendus toimuks igal pool teie kubermangus. Kõrvaldage revolutsioonilises korras kõik ettetulevad takistused. Looge tingimused loenduse plaanipäraseks läbiviimiseks.»

Loenduse tähtsus sotsialistlikus ülesehitustöös on lihtsalt ja erakordselt selgesti näidatud M. I. Kalinini poolt allakirjutatud Ülevenemaalise Kesktäitevkomitee läkituses VSFNV elanikkonnale, mis avaldati 1920. aastal. Läkituses öeldi: «Lahkub kapitalistliku ekspluateerimise vana maailm, kus vabadus kuulus kapitalistidele, orjus — töotajale. Peremeheks, tõeliseks peremeheks saavad töötajad ise. Nad peavad olema rohkem kui tavalised peremehed, nad peavad olema head peremehed. Hea peremees on eelkõige see, kes hästi tunneb kogu oma vara, tunneb oma põldusid ja metsi, oma vabrikuid ja tehaseid, teab, kui palju ja kus need kõik on... Loendused nimelt annavadki selli-

¹ V. I. Lenin, Teosed, 25. kd., lk. 442.

seid teadmisi. Nad kergendavad meie ülesehitustööd hästi läbimõeldud majandusplaanide alusel. Kõik töötajad peavad nagu üks mees kaasa aitama nende teadmiste saamiseks, sest elu peremeheks ja loojaks on töötajad ise.»

Nõukogude Venemaa rahvaloendus 1920. aasta augustis viidi läbi jätkuva välismaise sõjalise interventsiooni ja kodusõja ning majandusliku laose raskeis tingimusi. Vaatamata sellele, et 1920. aasta loenduse andmed ei olnud täielikud (osa meie maa territooriumist oli interventide poolt vallutatud), sai neist siiski purustatud rahvamajanduse ja kultuurilise ülesehitustöö ürituste väljatöötamise alus. Riigi elanikkond moodustas siis 134,2 miljonit inimest.

1923. aasta märtsis viidi läbi üleliiduline linnaelanike ja tööstuslik loendus.

Teine üleliiduline rahvaloendus toimus 1926. aasta detsembris. Esimest korda nõukogude võimu ajal haaras loendus kogu maa territooriumi ja andis võimaluse hinnata noore Nõukogude riigi saavutusi rahvamajanduse taastamisel. Loenduse materjalid olid ühtlasi esimese viie aasta plaani koostamise aluseks.

1926. aasta loenduse andmete järgi oli elanike arv 147 miljonit inimest, sellest linnades 26,3 miljonit. See ületas mõningal määral linnaelanike arvu tsaari-Venemaal, kuid linna ja maa elanikkonna vahekord (17,9% ja 82,1%) andis tunnistust tööstuse madalast arengust. Kirjaoskajate arv, võrreldes revolutsioonieelse perioodiga, tõusis ja moodustas 51% kogu elanikkonnast (9-aastased ja vanemad), kuid need arvud näitasid, et tsaarikorra raske pärandus — kirjaoskamatus — ei olnud veel kaugeltki likvideeritud. Riigis oli siis üle miljoni töötu.

Kolmas üleliiduline rahvaloendus viidi läbi 1939. aasta jaanuaris. Tema kokkuvõtetes kajastusid võitnud sotsialismi ülisuured saavutused. Selleks ajaks olid NSV Liidus likvideeritud ekspluataatorlikud klassid, kindlustus sotsialistlik tootmisviis linnas ja maal, oli likvideeritud tööpuudus ja vaesus, tunduvalt tõusis töötajate heaolu.

Nõukogude Liidu elanike arv 1939. aasta loendusel oli 170,6 miljonit inimest. Võrreldes 1926. aastaga kasvas elanikkond 23,6 miljoni inimese võrra, mis tähendab keskmiselt 1,23% iivet aastas. Peamistes kapitalistlikes maa-ades oli iga-aastane elanikkonna iive sel perioodil tunduvalt väiksem: Ameerika Ühendriikides — 0,67%, Inglis-

maal — 0,36%, Saksamaal — 0,62%, Prantsusmaal — 0,08%.

Linnaelanike arv, võrreldes 1920. aastaga, suurenes 1939. aastaks rohkem kui kahekordseks. Sellist linnaelanike kasvu tempot ajalugu veel ei tundnud. Ameerika Ühendriikides nõudis linna elanikkonna kahekordistumine 30 aastat, Inglismaal ja Prantsusmaal — 60—70 aastat.

Loenduse materjalid peegeldasid näitlikult elanikkonna klassikoosseisu muutumist. Töölised ja teenistujad koos perekondadega moodustasid 50% elanikkonnast, kuid 1928. aastal oli neid ainult veidi üle ühe kuuendiku. Kolhoositalurahva ja koopereerunud käsitöölise osa kasvas 1939. aastal 46,9%-ni 2,9% vastu 1928. aastal.

1939. aasta loendus viidi läbi edukalt. NSV Liidu Rahvakomissaride Nõukogu märkis tol korral, et loendus on läbi viidud õigesti, vastavalt valitsuse juhenditele ja statistika-teaduse nõuetele. Kõigile loenduse alal töötajaile avaldati valitsuse nimel kiitust; 149 paremat töötajat autasustati Nõukogude Liidu ordenite ja medalitega.

Lühikese ajaga — 15 kuuga — töötati läbi 1939. aasta loenduse materjalid. (Inglismaal, Prantsusmaal ja teistes maades, kus elanike arv on tunduvalt väiksem kui Nõukogude Liidus, tehakse loenduse kokkuvõtteid mitu aastat.)

Kuid selle loenduse materjalid, mida riiklikud ja majandusorganid omal ajal kasutasid, on käesolevaks ajaks juba vananenud. Perioodil, mis on möödunud 1939-ndast aastast, on toimunud suured muudatused rahvastiku arvus ja koosseisus. Palju ohvreid nõudis Suur Isa-maasõda. 20 aastaga kasvas uus põlvkond. See tähendab, elanikkonna vanuseline koosseis on praegu teistsugune kui 1939. aastal. On muutunud NSV Liidu piirid. 1939. aasta lõpus toimus Lääne-Ukraina, seejärel Taga-Karpaatia-Ukraina taasühinemine Nõukogude Ukrainaga ja Lääne-Valgevene taasühinemine Nõukogude Valgevenega. 1940. aastal astusid Nõukogude Liidu koosseisu Leedu, Läti ja Eesti vabariigid, 1944. aastal — Tuva Rahvavabariik. 1940. aastal moodustati Moldaavia liiduvabariik. Kõik see tõi kaasa tunduvaid muudatusi elanikkonna koosseisus.

Oluliselt muutus ka linna ja maa elanikkonna vahekord. 1939. kuni 1957. aastani tekkis meie maal 417 linna; linna-tüüpi alevite arv kasvas 1188 võrra. 1940. aastal oli NSV Liidus 60,6 miljonit linnaelanikku, 1956. aasta aprillis aga — 87 miljonit. Muutus mitmesugustes rahvamajan-

dusharudes töötava elanikkonna koosseis, muutus teiseks tootlikes ja mittetootlikes harudes töötavate elanike vahekord. Tunduvalt kasvas eri-, kõrgema ja keskharidusega spetsialistide arv.

Suured muudatused on toimunud ka maa elanikkonna hulgas. Kolhoosikorra edasine tugevnemine, põllumajanduse tehnilise varustatuse kasv on muutnud talupoja töö iseloomu. Nüüd on kolhoosikülal rohkearvuline kvalifitseeritud tehniline kaader ja oma intelligents.

Jätkus ka rahvastiku territoriaalse paiknemise muutmine. Laiadel Kaug-Ida, Siberi ja Kasahstani avarustel, kus enne revolutsiooni olid tühjad, asustamata maa-alad, on nüüd tekkinud suured tööstuskeskused, on loodud sotsialistliku põllumajanduse eesrindlikud rajoonid.

Kõiki neid muudatusi arvestab 1959. aasta üleliiduline rahvaloendus üksikasjaliselt ja täpselt.

1959. AASTA LOENDUSE PROGRAMM

Põhiliseks loenduse dokumendiks on valitsuse poolt kinnitatud loendusprogramm — loendusleht, mis koosneb 15 küsimusest. Nendele küsimustele antud vastuste läbitöötamine annab võimaluse saada igakülgseid andmeid meie maa elanikkonna koosseisu kohta.

Esimene küsimus (suhe perekonnapeaga) on võetud loenduse programmi peamiselt sellepärast, et sissekanded loenduslehtedele perekondade viisi võimaldavad õigesti arvestada nii kohalolevaid kui ka ajutiselt äraolevaid perekonnaliikmeid. Koos sellega annab üleskirjutamine perekondade viisi võimaluse saada andmeid perekondade arvu, perekonna keskmise suuruse kohta linnas ja maal, tööliste, talupoegade, teenistujate, käsitööliste jt., aga samuti üksikute rahvuste keskmise perekonna suuruse kohta.

Teine ja kolmas küsimus (ajutiselt äraolevate ja ajutiselt elunevate kohta) võetakse loenduslehte andmete saamiseks kohaloleva ja alatise elanikkonna arvu kohta. Igas perekonnas üheaegne kohal- ja äraolevate perekonnaliikmete arvestamine aitab kaasa elanikkonna täpsemaks arvestamiseks.

Loenduslehe neljandal, viiendal ja kuuendal küsimusel soo, vanuse ja perekonnaseisu kohta on suur tähtsus elanikkonna koosseisu iseloomustamiseks. Nende näitajate läbitöötamine annab andmeid elanikkonna jagunemise

kohta meesteks ja naisteks kogu maal, eraldi vabariikides, kraides ja oblastites. Loenduse materjalid näitavad nõukogude naiste kasvavat osa riigi valitsemises ja nende osavõttu maa majandusliku, kultuurilise ja poliitilise elu kõigil aladel.

1897. aasta loenduse järgi olid palgalistena töötavate naiste üldarvust 80% taluteenijad, ümmardajad ja päevilised, s. o. töötasid kõige madalama palgaga ja kõige raskemal tööl. Tööstuses ja ehitusalal töötas siis ainult 13% töötavate naiste üldarvust, hariduse ja tervishoiu alal — ainult 4%.

Nõukogude võim lõi tingimused naiste aktiivseks osavõtuks kõigil rahvamajanduse ja kultuurielu aladel. 1956. aastal oli meie maa rahvamajanduses töötavate tööliste ja teenistujate üldarvust 45% naisi. Sealjuures oli tervishoiuasutustes naisi 85%, hariduse alal 67%, kaubandus-, varumis- ja ühiskondliku toilitustamise ettevõtetes 65%, riiklikes ja majanduslikes valitsemisorganites — 50%. 1956. aasta lõpus oli NSV Liidu rahvamajanduses töötavate kõrgema ja keskharidusega spetsialistide üldarvust 60% naisi; 75% arstidest olid naised, kesk-eriharidusega meditsiinilistest töötajatest — 91%; kõrgema haridusega õpetajatest ja kultuurhariduse alal töötajast — 66%, kesk-eriharidusega — 79%; ökonomistidest ja kaubatundjatest — 54%. Sadu tuhandeid naisi on valitud töörahva saadikute nõukogudesse.

Abielus olevate isikute arv ja vanus ning kogu rahvastiku vanuseline koosseis annavad võimaluse kindlaks määrata elanikkonna iivet tulevikus ja arvestada rahvastiku vanuselist koosseisu eelolevatel aastatel. Sellel aga on suur tähtsus nende planeerimistöõde ja ürituste elluviimiseks, mis on suunatud töötajate materiaalse heaolu ning kultuurilise arengu edasisele tõusule.

Suur tähtsus kultuurilise ja elutarbeliste vajaduste teenindamise organiseerimisel on elanikkonna arvestusel vanusegruppide järgi. Sõime-, eel- ja kooliealised lapsed, alaealised ning täiskasvanud kodanikud — igaüks neist vanusegruppidest nõuab erilist teenindamist ja selles suhtes võib loendus anda kõik vajalikud andmed. Näiteks andmed kuni kolme aasta vanuste laste arvu kohta võimaldavad kindlaks määrata lastele vajalike konsultatsioonipunktide, sõimede ja neid teenindava personali arvu. Andmed eelkooliealiste laste kohta (kuni seitsme aastani)

aastate kaupa on vajalikud selleks, et teada, kui palju lapsi läheb kooli eeloleval ja järgmistel aastatel. Saadud andmete alusel planeeritakse koolimajade ehitamist, määratakse nendes kohtade arv ja vajalik õpetajate hulk. Need andmed on vajalikud ka lasteaedade ehitamiseks. Andmed töövõimelise elanikkonna kohta annavad kujutluse riigi tööjõu ressurssidest.

Lihtsale küsimusele vanuse kohta antakse tihti ebatäpseid ja ebaõigeid vastuseid. 36- ja 34-aastased ütlevad mõnikord, et nad on 35 aastat vanad; 39 ja 41 aasta vanused isikud teatavad tihti, et nad on 40 aastat vanad; üsna sageli esineb juhuseid, et lapsi, kes on 4 aastat ja 11 kuud vanad, loetakse 5-aastasteks, 10 — 11-kuulise lapse kohta aga öeldakse, et ta on aastane, jne. Ebatäpsed vastused vanuse kohta ei võimalda loenduse materjale õigesti kasutada. Vead vanuse kindlaksmääramisel takistavad eelkooli- ja kooliealiste laste kontingendi ning tööjõulise elanikkonna kasvu arvestamist eelolevate aastate kohta. Vastustes vanuseküsimuse kohta ei tohi lubada ümardamisi; on vaja näidata ainult täisaastate arv, lastel alla aasta aga — täiskuudes.

Vastused seitsmendale ja kaheksandale küsimusele (rahvuse ja emakeele kohta) koos vastustega loenduslehe ülejäänud küsimustele annavad üksikasjalisi andmeid sotsialistlike rahvuste arengust, Nõukogude Liidu rahvuslike vabariikide rahvamajanduse ja kultuuri õitsengust.

Vastavalt juhendile kirjutatakse loenduslehele selle rahvuse ja emakeele nimetus, mida küsitletavad ise nimetavad. Seejuures võib emakeel küsitletava rahvusest erineda.

NSV Liit on paljurahvuseline riik. Meie maa rahvad kujutavad endast sõbralikku, vennalikku peret, kus kõik rahvused ja rahvad on võrdõiguslikud kõigil majandusliku, riikliku, ühiskondlik-poliitilise ja kultuurielu aladel. Nõukogude võimu aastatel on saavutatud kolossaalseid edusamme kõigi rahvuste, rahvuslike vabariikide ja oblastite arengus. Kõigis liiduvabariikides on kasvanud oma spetsialistide ja teaduslike töötajate rahvuslik kaader.

Vastates üheksandale küsimusele (kodakondsuse kohta) ütleb iga nõukogude inimene uhkusega: «NSV Liidu kodanik». Vastused sellele küsimusele võimaldavad kindlaks määrata meie maal elavate välismaalaste arvu.

Vastused kümnendale ja üheteistkümnendale loenduslehe küsimusele iseloomustavad NSV Liidu elanikkonna haridustaset, samuti ka õppijate arvu ja koosseisu.

1939. aasta loenduse programmis oli eraldi küsimus kirjaoskuse kohta. See küsimus oli tähtis sellepärast, et elanikkonna (9-aastased ja vanemad) koosseisust olid veel 18,8% kirjaoskamatud. Käesoleval ajal on meil kirjaoskamatus põhiliselt likvideeritud ja eelseisval loendusel on tähelepanu pööratud elanikkonna haridusliku taseme kindlaksmääramisele. Loenduse andmed nende küsimuste kohta näitavad, kui palju inimesi omavad kõrgema, üld-, kesk- ja kesk-erihariduse. Loendus näitab, kui palju inimesi õpib kõrgemates ja kesk-eriõppeasutustes, üldhariduslikes ja kutsekoolides ning mitmesugustel kvalifikatsiooni tõstmise ja spetsialistide ettevalmistamise kursustel massiliseks elukutseks. Loenduse materjalid võimaldavad eraldi kindlaks määrata elanikkonna haridusliku taseme ja õppijate koosseisu linnas ja maal, iga rahvuse ja kõigi sotsiaalsete gruppide järgi.

Kaheteistkümnes (töökoht), kolmeteistkümnes (tegevusala selles töökohas) ja neljateistkümnes küsimus (elatusvahendite saamise allikas, kui ei oma tulu andvat tegevusala) on võetud loenduslehte selleks, et kindlaks määrata elanikkonna jagunemist rahvamajandusharude, üksikute tootmisalade, tegevusalade ja elatusvahendite saamise allikate järgi.

Vastused kaheteistkümnendale küsimusele näitavad, kui palju inimesi töötab tööstuses ja ta üksikutes harudes, transpordis, sovhoosides, kolhoosides, oma isiklikus abimajapidamises, töönduskooperatsioonis, kaubanduses, rahvahariduse, tervishoiu alal jne. Töökoht tuleb näidata täielikult ja täpselt, nii et ettevõtte nimetuse järgi oleks võimalik kindlaks määrata tootmisala. Ei või näiteks kirjutada: «Vabrik «Oktoober»», vaid tuleb kirjutada: «Kudumisvabrik «Oktoober»»; ei või kirjutada: «V. I. Lenini nimeline tehas», vaid: «V. I. Lenini nimeline Masinaehitustehas». Kui küsitletav töötab tööstusliku, transpordivõi põllumajandusliku ettevõtte juures olevas sööklas, ambulatooriumis või juuksuritöötoas, siis on vaja näidata selle teenindava ettevõtte (söökla, ambulatooriumi jne.) nimetus, mitte aga ainult ettevõtte nimetus, mille töötajaid nad teenindavad.

Kolmeteistkümnenda küsimuse vastuste järgi saadakse

elanikkonna jaotus tegevusalade järgi, mis näitab erinevate kutsealadega isikute arvu. Tegevusala peab olema kirjutatud üksikasjaliselt ja täpselt. On vaja vastata näiteks: «tööriistade lukksepp», «garaaži juhataja», mitte aga «lukksepp», «juhataja».

Elanikkonna tegevusalad iseloomustavad maa majandusliku arengu taset. NSV Liidu industrialiseerimine tõi kaasa uute kutse- ja tegevusalade tekkimise, milliseid vana Venemaa ei tundnud. Nii tekkisid söetööstuses söekombainide masinisti, soonimismasinaste masinisti, ekskavaatorijuhi ja teised kutsealad. Metsatööstuses ilmusid uued mootor- ja elektrisael saagija kutsealad. Massiliselt levisid lukksepa, treiali, tööpingilukksepa, elektrimontööri kutsealad, milliseid vanal Venemaal oli vähe.

Real füüsilise töö aladel, kus säilisid vanad nimetused, muutusid kvalitatiivselt töömeetodid. Kui varem ee-kaevurid töötasid kirkaga või vasaraga, siis nüüd kasutavad nad pneumaatilisi ja elektrivasaraid. Masinaehituse ettevõtetes abistavad paljude kutsealade töölisi, kes varem töötasid käsitsi, mehhanismid; tunduvalt suurenes tehastes kraana-, tõstukite ja teiste mehhanismide masinistide arv, kes asendasid ja kergendasid transportijate, materjali ettetoojate, laadijate ja malmisulatusahjude laadijate tööd. Ehitusalal kasvas kraana- ja tõstukite ning teiste mehhanismide masinistide arv. Põllumajanduse sotsialistlik ümberkorraldamine lõi traktoristi, kombaineri, kolhoosiesimehe, põllundus- ja loomakasvatusebrigaadi brigadiiri jne. uued elukutsed ja tööalad. Kadusid kapitalistlike ühiskonnale omased guvernantide, teenrite jt. elukutsed.

Vastuse neljateistkümnendale küsimusele annavad need isikud, kes on riiklike, kooperatiivsete ja ühiskondlike organisatsioonide ning üksikute isikute ülalpidamisel. Selle küsimuse vastuste läbitöötamine võimaldab kindlaks määrata pensionäride, stipendiaatide, lastekodude kasvandike, aga samuti üksikute kodanike ülalpidamisel olevate isikute koosseisu. On teada, et NSV Liidus sai 1957. aastal riiklikku pensioni 18 miljonit inimest. Loendusel tehakse kindlaks, kui palju neist on mehi, kui palju naisi, kui palju töölisi, teenistujaid, kolhoosnikuid jne. Andmeid üksikute isikute ülalpeetavate koosseisu kohta on vaja tööjõuresursside kõige ratsionaalsema kasutamise plaanide väljatöötamiseks.

Vastused viieteistkümnele küsimusele võimaldavad saada andmeid nõukogude rahva sotsiaalse koosseisu kohta. Sealjuures arvatakse lapsed ja mittetöötavad perekonnaliikmed samasse ühiskondlikku gruppi, kuhu nende ülalpidajadki. Pensionärid ja stipendiaadid arvatakse neisse ühiskondlikesse gruppidesse, kuhu nad kuulusid enne pensionile minekut või stipendiumi saamist. Kui 1939. aastal oli loenduslehes veel «mittetöötavate elementide» grupp, siis 1959. aasta loenduslehes seda näitajat enam ei esine.

1956. aasta alguses moodustas tööliste ja teenistujate ning nende perekonnaliikmete arv ligi 117 miljonit inimest, kolhoosnike, koopereerinud käsitöölise ja nende perekonnaliikmete arv — üle 82 miljoni inimese, üksiktalupoegi ja koopereerumata käsitöölisi ning nende perekonnaliikmeid oli ligi miljon inimest. Loendus täpsustab andmeid NSV Liidu elanikkonna klassikoosseisu kohta ja annab igakülgse statistilise iseloomustuse igale ühiskondlikule grupile.

Loendusleht täidetakse loendajate poolt küsitletavate sõnade järgi. Loendajal on keelatud vastuste õigsuse kindlaksmääramiseks elanikkonnalt dokumente nõuda. Ta on kohustatud selgitama elanikkonnale õigete vastuste andmise vajadust igale loenduslehe küsimusele. Kõigile peab olema selge, et loendus pole seotud maksude määramisega, elamispinna kasutamise või sissekirjutamise küsimustega. Loenduslehtedele kantud andmeid kasutatakse ainult elanikkonna koosseisu summaarsete näitajate läbitöötamiseks. **Loenduse alal töötajail on keelatud ükskõik kellele avaldada loenduslehele kirjutatud vastuste sisu.** Loenduse materjale kasutatakse riiklike valitsemis- ja majandusorganite, plaaniorganite ning teaduslike organisatsioonide poolt ainult koondi kujul majanduse, kultuuri ja teaduse edasiarendamiseks ning elanikkonna materiaalse heaolu tõstmiseks vajalike abinõude väljatöötamiseks.

1959. AASTA LOENDUSE LÄBIVIIMISE KORD

Loendusel ei tohi vahele jätta ühtki inimest ning kedagi ei tohi arvestada kahekordselt. Arvestuseks vajaliku täpsuse kindlustamiseks viiakse loendus läbi kindlaksmääratud kuupäeval. Selleks kuupäevaks 1959. aasta rahvaloendusel on 15. jaanuar. Elanikkonda arvestatakse kella 12

seisuga ööl vastu 15. jaanuari (kohaliku aja järgi). See muidugi ei tähenda, et loendus viiakse läbi öösel; loendajad alustavad oma tööd loenduslehtede täitmisel 15. jaanuaril kell 8 hommikul ja teevad seda päeval, kuid vajalikel juhtudel öhtul, ja lõpetavad töö 22. jaanuaril.

Iga inimene loendatakse selles linnas või külas, kus ta oli ööl vastu 15. jaanuari, sõltumatult sellest, kas ta elab seal alatiselt või ajutiselt. Kui loendatav elab alatiselt ühes linnas ja loenduse momendil oli komanderingus, puhkusel või mõnel muul põhjusel mõnes teises linnas, kus teda loendati, siis tehakse loenduslehele märkus, et selles linnas ta elab ajutiselt. Samuti loendatakse see inimene tema alatises elukohas, kuid loenduslehele märgitakse, et ta on ajutiselt ära. Kui näiteks kodanik Ivanov elab alatiselt Moskvas, kuid 10.—18. jaanuarini oli komanderingus Rjasanis, siis vastav Rjasani linna loendaja kannab ta nime loenduslehele, kuid loenduslehe kolmandas küsimuses märgib, et Ivanov elab Rjasanis ajutiselt; samal ajal aga see loendaja, kes külastab Ivanovi korterit Moskvas, kannab ta nime loenduslehele antud korteri järgi, kuid märgib, et loenduse momendil oli ta ajutiselt ära.

Elanikkonna statistika teeb vahet **kohaloleva** ja **alalise elanikkonna** vahel. Iga asustatud punkti **kohalolevaks elanikkonnaks** on see elanikkond, kes loenduse momendil tegelikult seal elab, sõltumatult sellest, kas antud asustatud punkt on nende isikute alatiseks või ajutiseks elukohaks.

Kohalolevad elanikud, kellele antud punkt on alatiseks elukohaks, kuuluvad antud asustatud punkti **alalise elanikkonna** hulka. Alalise elanikkonna hulka loetakse ka isikud, kelle alatiseks elukohaks on antud linn, töölisalev, küla jne., kuid kes loenduse momendil olid teistes asustatud punktides (ajutiselt äraolevad).

Ühtedest asustatud punktidest alalise elanikkonna hulgast **ajutiselt äraolevad** isikud loetakse samal ajal **ajutiselt elunevateks** teistes asustatud punktides ning kuuluvad loenduseperioodil nende punktide kohaloleva elanikkonna hulka. Mõningatele isikutele, kes ei tunne nende elanikkonna kategooriate kokkuvõtte tehnikat, tundub, et üks ja sama inimene kantakse kokkuvõttesse kahekordselt. Kuid tegelikult siin kahekordset arvestust ei ole. Eespool näitena toodud kodanik Ivanov arvatakse Rjasani, mitte aga Moskva kohaloleva elanikkonna hulka, kuid alalise elanikkonna hulka.

nikkonna hulka arvatakse ta ainult Moskvast. Seega arvatakse ta kokkuvõttesse igal juhul ainult üks kord. Küsimus sellest, keda ajutiselt elunevatest või ajutiselt äraolevatest kodanikest arvatakse kohaloleva või alatise elanikkonna hulka, on üksikasjaliselt esitatud loenduse läbiviimise korra juhendis.

Elanikkonna arvu kindlaksmääramine tervikuna kogu maal, samuti ka vabariikide, kraide, oblastite, linnade ja külade järgi ning elanikkonna koosseisu uurimine toimub põhiliselt **kohaloleva elanikkonna** järgi. Ühtlasi saadakse teada ka **alalise** elanikkonna arv.

Riiklikuks juhtimiseks ja rahvamajanduse planeerimiseks on vaja teada kohaloleva ja alatise elanikkonna arvu. Nii kasutatakse andmeid kohaloleva elanikkonna kohta elanikkonna varustamise planeerimiseks ja organiseerimiseks ning kaubandusvõrgu ja ühiskondliku toitlustamise ettevõtete võrgu arendamiseks. Andmeid alatise elanikkonna arvu kohta kasutatakse elamuehituse planeerimiseks ning koolimajade ehituse laiendamiseks.

Kohaloleva ja alatise elanikkonna arvestamiseks tehakse loenduslehel sissekanded ajutiselt elunevate ja ajutiselt äraolevate kodanike kohta. Kui kohaloleva elanikkonna arvust lahutada ajutiselt elunevad ja liita ajutiselt äraolijad, siis saadakse alatine elanikkond. Loenduse õige organiseerimise korral peab ajutiselt äraolevate arv kogu maal kokku langema ajutiselt elunevate arvuga või olema talle lähedane, see aga tähendab, et kohaloleva elanikkonna arv peab olema lähedane alatise elanikkonna arvule. 1939. aasta rahvaloendusel moodustas lahkuminek alatise ja kohaloleva elanikkonna arvu vahel NSV Liidu ulatuses ainult 0,06 protsenti. 1939. aastal, mil NSV Liidus oli 170,6 miljonit inimest, moodustas lahkuminek kohaloleva ja alatise elanikkonna vahel vähem kui 100 000 inimest. See tähtsusetu lahkuminek annab tunnistust loenduse organiseerimise kõrgest tasemest ja ta kokkuvõtete usaldusväärsusest.

Üksikutes rajoonides võib alatise ja kohaloleva elanikkonna arv tunduvalt erineda. See käib peamiselt nende oblastite, kraide ja vabariikide kohta, kus osa maaelanikkonnast läheb talveks teise kohta ajutisele tööle. Elanikkonna põhimass kuulub nii alatise kui ka kohaloleva elanikkonna hulka, kuna alatiselt antud kohas elunev elanikkond on loenduse momendil ühtlasi ka kohalolev.

Loenduse läbiviimiseks on valitud jaanuar — üks talvekuid, mil elanikkonna liikumine on kõige väiksem. Peale selle on loenduse läbiviimine jaanuaris otstarbekohane veel sellepärast, et see võimaldab kõrvutada loenduse andmeid elanikkonna jooksva arvestuse andmetega, mis tavaliselt töötatakse läbi 1. jaanuari seisuga ja 1939. aasta loenduse andmetega, mis samuti viidi läbi jaanuaris. Loenduse läbiviimise kuupäevaks on määratud 15. jaanuar. See kuupäev on valitud sellepärast, et 15. jaanuar on nädala keskel, mil elanikkonna liikumine on väiksem kui laupäeval, pühapäeval ja esmaspäeval.

Paljud kodanikud võivad mitmesugustel põhjustel ööl vastu 15. jaanuari 1959 kodunt ära olla: öövahetuses tööl, öövalves; raudteelased ja teised transpordiala töötajad võivad sel ajal olla teenistuskohustuste täitmisel, reisiril; võivad kodunt ära olla isikud, kes karja saatsid; kolhoosnikud, kes töötavad kolhoosi kaugelasuvas farmides ja võivad seal ööbida; loendusepäeval võib juhtuda, et mõni on sõitnud metsa puid tooma, turule, jahile jne. Kuna aga **elanikkonna loendus viiakse läbi elukoha**, mitte töökoha järgi, siis loendatakse kõik kodanikud, kes asuvad ööl vastu 15. jaanuari tööl ja teistes kohtades, **kus neid pole võimalik loendada, elukoha järgi kui kohalolev elanikkond**. Sel juhul loenduslehele märkust ajutise äraoleku kohta ei tehta.

Loendust ei viida läbi linnalähedastes ega kohalikes rongides, autobussides ega kohaliku ühenduse laevadel, ühepäevastes puhkekodudes, öösanatooriumides, ööpäevastes lasteaedades ega -sõimedes. Isikud, kes asuvad neis kohtades, **loendatakse samuti oma elukoha järgi**. Oma elukoha järgi loendatakse ka kõik need, kes ööl vastu 15. jaanuari ei ööbinud kodus, vaid sugulaste või tuttavate juures, kuid olid sama linna, alevi või külanõukogu territooriumil.

Haiglates ja sanatooriumides ravil olevad haiged, puhkekodudes (peale ühepäevaste) puhkajad ja sünnitusmajades asuvad isikud loendatakse seal ajutiselt elunevatena, kuid oma alatise elukoha järgi kantakse nende isikute nimed loenduslehele kui ajutiselt äraolevate omad. Kroonilised haiged, kes on olnud haiglates üle 6 kuu, loendatakse haiglates alatise elanikkonnana ka siis, kui nende maja asub sama linna, alevi või külanõukogu territooriumil, kus haiglagi.

Isikud, kes on asunud teise kohta elama või alatisele tööle, õppekohas elunevad õpilased, samuti kõik need, kes **loenduspäevaks olid oma endisest elukohast ära üle 6 kuu**, loendatakse uues elukohas alatiste elanikena (isegi juhul, kui need isikud säilitavad materiaalse seose perekonnaga ja õiguse elamispinnale). Nõukogude armees ja Sõja-Merelaevastikus viibivad kodanikud loendatakse sõjaväeteenistuse kohas.

Rahvaloenduse läbiviimine Nõukogude valitsuse poolt on pandud NSV Liidu Ministrite Nõukogu juures asuvale Statistika Keskvalitsusele ja ta kohalikele organitele. Rajoonis (linnas) viib loenduse läbi Statistika Keskvalitsuse rajooni (linna) inspektor. Rajoonid ja linnad jaotatakse loendusosakondadeks, mis omakorda jaotatakse instruktorijaoskondadeks. Instruktorijaoskond koosneb linnas keskmiselt 5—6 loendusjaoskonnast, maal 4—5 loendusjaoskonnast. Vahetult viib loenduse läbi loendaja.

Loendus viiakse läbi elanikkonna küsitlemise ja vastuste kirjutamise teel loenduslehele. Loendaja on kohustatud isiklikult küsitama kõiki loendatavaid, välja arvatud lapsed, raskesti haiged ja ajutiselt äraolevad, kelle kohta annavad vastused perekonnaliikmed või kasvatajad, naabrid, majavalitsuse administratsioon, külanõukogu ja kolhoosi juhatuse liikmed. Kui loendaja kodanikku kodunt kätte ei saa, jätab ta temale postkaardi, milles palub teada täpse päeva ja kellaaja, millal ta võib teda kohata. Loendus viiakse läbi alatises elukohas ja ajutiselt elunevate elanike asukohas: vöörastemajades, kolhoosnikute kodudes, haiglates, sünnitusmajades, puhkekodudes (peale ühepäevaste), ettevõtete ja asutuste juures olevates tubades või ühiselamutes jne., mis on määratud komanderingus olevate isikute jaoks.

Pärast loenduse lõppemist viib instruktor-kontrolör koos loendajaga, maal aga ka koos külanõukogu volinikuga läbi **täieliku kontroll-ringkäigu kõigis oma jaoskonna ruumides**, et kontrollida, kas ei ole loendusel kedagi vahele jäetud või kahekordselt arvestatud, samuti, et kindlaks teha, kas sissekanded ajutiselt äraolevate ja ajutiselt elunevate kohta on õiged. Kontroll-ringkäik viiakse läbi 10 päeva jooksul 23. jaanuarist kuni 1. veebruarini 1959.

Selleks, et ära hoida loendusel vahelejätmise ja kahekordse arvestamise juhtusid, täidetakse **kontroll-lehed** ja antakse välja **tõendid loendusel arvelevõtmise kohta**.

Tõendid loendusel arvelevõtmise kohta antakse välja kõigile ajutiselt elunevatele, peale selle kõigile, kelle kohta on koostatud kontroll-leht, samuti kodanikele, kes loenduse või kontroll-ringkäigu ajal, s. o. kuni 1. veebruarini 1959 sõidavad teise kohta. Toome näite. Kodanik Petrov elab Moskvast ja 15. jaanuaril teda loendati. Kuid on teada, et 17. jaanuaril sõidab Petrov ära Gorkisse. Seal kohtub ta loendajaga või instruktoriga, kes võivad teda veel kord loendada. Selleks, et teda ei arvestataks kahekordselt, annab Moskva loendaja Petrovile tõendi loendusel arvelevõtmise kohta. **Tõend tuleb alal hoida kuni 20. veebruarini 1959.**

Kontroll-leht täidetakse sel juhul, kui tekib kahtlus, kas kodanikku teises kohas loendati. Ülaltoodud näites võttis kodanik Petrov tõendi loendusel arvelevõtmise kohta. Kui ta aga seda poleks teinud, oleks loendaja Gorkis, külastades ruumi, kus Petrov peatub, pidanud koostama tema kohta kontroll-lehe, mis sisaldab kõik loenduslehe küsimused. Kontroll-leht saadetakse Moskva sellesse rajooni, kus Petrov elab. Kui selgub, et Petrov on loendatud, siis kontroll-leht annulleeritakse; kui aga Petrov on loendamata, kantakse kontroll-lehe andmed loenduslehele.

Loendus viiakse läbi kaugsõidurongides, kaugühenduselaevadel, jaamades ja sadamates. On olulisi erinevusi loenduse läbiviimisel neis kohtades. Rongides ei viida loendust läbi mitte 8 päeva, vaid ainult kahe tunni jooksul — 14. jaanuaril kella 23-st kuni kella 1-ni (öösel) 15. jaanuaril (kohaliku aja järgi). Reisijad, kes ootavad kaugesõidurongi, -laeva, -lennukit või -autobussi, loendatakse raudtee-, lennu- ja autobussi jaamades ning sadamates ööl vastu 15. jaanuari kella 0-st kuni kella 3-ni (kohaliku aja järgi). Sealjuures loendatakse ainult reisijad, mitte aga saatjad. Viimased loendatakse tavalises korras elukoha järgi. Kõigile, keda rongides, jaamades ja sadamates loendatakse, antakse välja tõend loendusel arvelevõtmise kohta.

Kaugetes põhjarajoonides, aga samuti mägistel aladel, taigas, kõrbetes ja teistes raskesti läbipääsetavates kohtades viiakse loendus läbi mõningate kõrvalekaldumistega üldistest reeglitest. Loendus viiakse seal läbi palju varem, olenevalt sellest, millal nende kohtade side põhiliste rajoonidega katkeb. Elanikkonna hõreda asustuse tõttu väikeses asustatud punktides ja rändlaagrites määratu suurtes

kaugustes ei viida loendust läbi mitte 8 päeva jooksul, vaid palju pikema perioodi vältel, ilma kontrollringkäikudeta.

*

Sellise suurejoonelise statistilise operatsiooni elluviimine, nagu seda on rahvaloendus meie maal, ei ole võimalik ilma hoolika ettevalmistuseta. Sel eesmärgil on kõigis vabariikides, kraides ja oblastites läbi viidud linnalistfe asulate loetelu ja piiride täpsustamine, kvartalite ja majavalduste numbrite ning linnade ja töölisalevite tänavate nimetuste täpsustamine; on täpsustatud või koostatud uued linnade ja töölisalevite skemaatilised plaanid, samuti rajoonide kaardid; on koostatud majavalduste nimekirjad linnalistes asulates ja asustatud kohtade nimekirjad maal. Kaartide, plaanide ja nimekirjade alusel on teostatud loenduslik rajoneerimine, see on iga rajooni ja linna territooriumi jaotamine loendusjaoskondadeks. Iga loendusosakonnale ja instruktoriaoskonnale muretsetakse ruumid töö ja loendusmaterjalide hoidmiseks. On tehtud suurt tööd loendusdokumentide — loenduslehe, juhendi jne. tõlkimisel kohalikesse keeltesse, trükkimisel paljumiljonilises tiraažis ja nende saatmisel instruktoriaoskondadesse. Perioodil 11. kuni 14. jaanuarini 1959 viivad loendajad läbi esialgse ringkäigu kõigis oma jaoskondade ruumides ja meenutavad elanikkonnale eelseisvat loendust ning selle läbiviimise korda.

Loenduse edukuse otsustab kaader. Ettevalmistuse tasemest ja loenduse alal töötajate — loendajate, instruktor-kontrolöride ja loendusosakondade juhatajate kohusetundlikkusest sõltub loenduslehe küsimuste-vastuste täpsus ning õigsus, sellega seoses ka elanikkonna arvu ja koosseisu õigsus. Loendust viib läbi 500 000 loendajat, 100 000 instruktor-kontrolöri ja loendusosakonna juhatajat. Kokku toimetab loendust üldse 600 000 inimesest koosnev aparaat.

Loenduskaadri vastutus on erakordselt suur. Kui iga loendaja jätab loendamata kas või ühegi inimese, jääb terves Nõukogude Liidus arvestamata ligi 500 000 inimest. Nimelt sellepärast rakendataksegi loenduse läbiviimiseks kvalifitseeritud töötajaid, kes on suutelised neile antud suurt ülesannet edukalt täitma. Loenduse läbiviimisest võtavad aktiivselt osa õpetajad, üliõpilased, nõukogude asutuste ja majandusorganisatsioonide töötajad ning laialatuslik partei-, ametiühingu-, komsomoli- ja nõukogude aktiiv.

Loenduse alal töötajad kinnitatakse rajoonide ja linnade täitevkomiteede poolt. Iga loendaja, instruktor-kontrolör ja loendusosakonna juhataja saavad loendusest osavõtja tunnistuse, mida nad on kohustatud ringkäigul korterites elanikele esitama. Tunnistus kirjutatakse alla rajooni (linna) täitevkomitee esimehe ja NSV Liidu Statistika Keskvõltsuse rajooni (linna) inspektori poolt.

Kõik loenduse alal töötajad on kohustatud läbi tegema instruktööri ja teadmiste kontrolli.

Kõigile loendusest osavõtjaile antakse välja eriline rinnamärk, pealkirjaga «1959. aasta üleliiduline rahvaloendus».

*

Eelseisva loenduse edukus oleneb tunduval määral sellest, kui võrd kogu meie maa elanikkonnale on selge selle ürituse poliitiline ja rahvamajanduslik tähtsus. Kõik partei-, ametiühingu-, komsomoli- ja teised ühiskondlikud organisatsioonid peavad üleliidulise rahvaloenduse ettevalmistamise ning läbiviimise perioodil tegema töötajate hulgas laialdast agitatsioonilist selgitustööd loenduse eesmärkidest ja tähtsusest. Nende kohuseks on laialdaselt selgitada elanikkonnale loenduse läbiviimise korda ja tähtaega, võttes arvesse seda, et loenduse edu on kindlustatud ainult siis, kui kõik Nõukogude Liidu kodanikud sellest aktiivselt osa võtavad. Lähtudes sellest, et loendus viiakse meil läbi kogu rahva huvides, peab iga kodanik olema ette valmistatud niihästi loenduslehe küsimustele õigete ja täielike vastuste andmiseks kui ka loendajate ja instruktor-kontrolöride igakülgselt abistamiseks nende töö eduka läbiviimise eesmärgil.

Kogu massilist selgitustööd tuleb läbi viia varakult koostatud plaani alusel, kus on vaja ette näha mitmekülgsed agitatsioonitöö vorme ja meetodeid. On vaja laialdaselt kasutada ajakirjandust (ajakirju ja kõiki ajalehti; kaasa arvatud seinalehti), raadiot ja televisiooni esinemisteks ja artiklite ning korrespondentsi avaldamiseks loenduse tähtsusest ja ülesannetest, läbiviimise korrast, loenduse ettevalmistamise tööde olukorrast, seejärel aga, kui loendus algab, — selle käigust. On vaja organiseerida partei-, nõukogude ja ühiskondlike organisatsioonide juhtivate töötajate esinemisi loendusküsimustes koosolekuil, aktiividel ja nõupidamistel.

Loengute, ettekannete ja vestluste läbiviimiseks ette-

võtetes, sovhoosides, kolhoosides, remondi- ja tehnikajaamades, masina-traktorijaamades, asutustes, kõrgemates õppeasutustes, koolides, sõjaväeosades ja kodanike elukohtades on vaja määrata propagandistid ja agitaatorid.

Kultuuripaleedes ja -majades, klubides, lugemislaudades, punanurkades ja raamatukogudes tuleb organiseerida rahvaloendusele pühendatud näitusi, stende ja vitriine.

Loendusküsimuste propagandaks tuleb laialdaselt kasutada kino; rahvaloenduse ettevalmistamise ja läbiviimise küsimusi on eriti süstemaatiliselt vaja valgustada kinokroonikates.

Suurt abi loenduse ettevalmistamisel ja läbiviimisel peavad osutama rajoonide, linnade, alevite ja külanõukogude töörahva saadikute nõukogude juures, ettevõtetes ja asutustes, õppeasutustes, kolhoosides, sovhoosides, remondi- ja tehnikajaamades, masina-traktorijaamades ning majavalitsuste juures moodustatud loenduse kaastöökomisjonid. Loenduse kaastöökomisjonide liikmed osutavad suurt abi massilise selgitustöö läbiviimisel elanikkonna hulgas, organiseerides loenguid, ettekandeid, vestlusi, vitriine ja näitusi, levitades rahvaloenduslaseid loosungeid ja plakateid. Nad aitavad valida loenduseks kaadrit, leida ruume loendusosakondadele ja instruktoriaosakondadele, võtavad osa linnades ja linnatüüpi asulates majavalduste, maal aga asustatud punktide nimekirjade, linnaasulate plaanide ning rajoonide kaartide lõplikust täpsustamisest ja külanõukogude majapidamisraamatute, nimekirjade ning majaraamatute arvestamise korrastamisest.

Kõigi partei-, nõukogude, ametiühingu-, komsomoli- ja teiste ühiskondlike organisatsioonide ülesanne on aktiivselt osa võtta loenduse ettevalmistamisest ja läbiviimisest. «Rahvaloendus ei ole üksiku asutuse üritus, vaid kogu vabariigi üritus, kõigi nõukogude asutuste üritus,» ütles V. I. Lenin esimese nõukogude rahvaloenduse ettevalmistamise ajal 1920. aastal.

1959. aasta üleliidulist rahvaloendust kui üldrahvalikku üritust on vaja organiseeritult ette valmistada ja edukalt läbi viia. Ükski asula, ükski elumaja, ükski inimene ei tohi jääda loendamata! Iga kodaniku kohuseks on hoolitseda selle eest, et ta kohta täidetaks loendusleht ja et ta annaks kõigile loenduslehe küsimustele õiged vastused!

Loenduslehtedele kirjutatud andmeid kasutatakse ainult rahvaloenduse tulemuste läbitöötamisel selleks kindlaksmääratud programmi järgi.

Loenduse töötajatel on keelatud kellelegi avaldada loenduslehtedele kirjutatud vastuste sisu.

Vabariik .....

Krai, oblast, ringkond .....

Rajoon .....

Aadress linnalistes asulates:

Linnalise asula nimi ..... Linnarajoon .....

Tänav, põiktänav, väljak ..... maja nr. .... korteri nr. ....

Perekonnanimi		Nr.
Ees- ja isanimi		
1	Suhe perekonnapeaga (naine, mees, poeg, tütar, ema, õde, venna-/õepoeg jne.)	
2	Alatise eluneva kohta kirjutada «ajutiselt äraolev» ja näidata, kui kaua ta ära on	
3	Ajutiselt eluneva kohta näidata: a) alatine elukoht b) kui kaua alatise elukohast ära on	
4	Sugu (mees, naine)	
5	Vanus täisaastates, lastel alla ühe aasta kuudes	..... aastat ..... kuud
6	Kas on käesoleval ajal abielus?	
7	Rahvus	
8	Emakeel	
9	Millise riigi kodanik?	
10	Haridus: kõrgem, lõpetamata kõrgem, keskeriharidus, kesk-üldharidus, 7-klassiline, algharidus. 9-aastaste ja vanemate isikute kohta, kes ei oma algharidust, näidata: loeb ja kirjutab või ainult loeb mingis keeles või on täiesti kirjaoskamatu	
11	Õppiija kohta näidata selle õppeasutuse (instituudi, tehnikumi, kooli, kursuste) täielik nimetus, kus ta õpib	
12	Töökoht (ettevõtte, kolhoosi, asutuse nimetus) või töötab omas majandis	
13	Tegevusala selles töökohas (amet või teostatav töö)	
14	Kui ei oma tulu andvat tegevusala, näidata muu elatusvahendite saamise allikas	
15	Millisesse ühiskondlikku gruppi kuulub (töeline, teenistuja, kolhoosnik, koopereerunud käsitöeline, üksiktalupoeg, koopereerumata käsitöeline, vabakutseline, vaimulik)	

1959. aasta üleliiduline rahvaloendus

Loendus- osakonna nr.	Instruktori- jaoskonna nr.	Loendus- jaoskonna

KONTROLL-LEHT Nr. ....

Kus täidetud: Vabariik, krai, oblast .....

Ringkond .....

Rajoon ..... Külanõukogu .....

Asustatud koht: linn/küla ..... Linnarajoon .....

Tänav, põiktänav, väljak .....

Maja nr. .... korteri nr. ....

majavaldaja perekonnanimi .....

Kontroll-lehe täitmise kuupäev: ..... 1959. a.

Üheaegselt kontroll-lehe täitmisega:

a) kantud loenduslehele märkusega ajutise äraoleku kohta

b) ei ole kantud loenduslehele (alla kriipsutada)

Kontroll-leht täidetud: a) isikliku küsitluse teel, b) kaudseil andmeil (alla kriipsutada)

Perekonnanimi			
Ees- ja isanimi			
1	Suhe perekonnapeaga (naine, mees, poeg, tütar, ema, õde, venna-/õepoeg jne.)	<del> </del>	
2	Alatiselt siin eluneva, kuid ajutiselt äraoleva kohta kirjutada «ajutiselt äraolev» ja näidata, kui kaua ta ära on	<del> </del>	
3	Ajutiselt eluneva kohta näidata: a) alatine elukoht b) kui kaua alatisest elukohast ära on		
4	Sugu (mees, naine)		
5	Vanus täisaastates, lastel alla ühe aasta — kuudes	..... aastat	..... kuud
6	Kas on käesoleval ajal abielus?		
7	Rahvus		
8	Emakeel		
9	Millise riigi kodanik?		

10	Haridus: kõrgem, lõpetamata kõrgem, kesk-eriharidus, kesk-üldharidus, 7-klassiline, algharidus. 9-aastaste ja vanemate isikute kohta, kes ei oma algharidust, näidata: loeb ja kirjutab või ainult loeb mingis keeles või on täiesti kirjaoskamatu
11	Õppiija kohta näidata selle õppeasutuse (instituudi, tehnikumi, kooli, kurses) täielik nimetus, kus ta õpib
12	Töökoht (ettevõtte, kolhoosi, asutuse nimetus) või töötab omas majandis
13	Tegevusala selles töökohas (amet või teostatav töö)
14	Kui ei oma tulu andvat tegevusala, näidata muu elatusvahendite saamise allikas
15	Millisesse ühiskondlikku gruppi kuulub (tööline, teenistuja, kolhoosnik, koopereerunud käsitöölise, üksik-talupoeg, koopereerumata käsitöölise, vabakutseline, vaimulik)

Täpne aadress, kus vastav isik oleks tulnud loendada kohaloleva elanikkonna hulgas (kirjutada täielikult ja täpselt):

Märkus kontrollimise kohta (kontroll-lehe täitmisel jäetakse tühjaks)

Vabariik }
Krai }
Oblast }

Loendusosakond nr. ....

Instruktori ja osakond nr. ....

Rajoon .....

Loendus-
ja osakond nr. ....

Külanõukogu .....

Asustatud koht .....

Vastav isik:

a) oli varem kantud loenduslehele nr. ....
(majavalalduse või asustatud koha koondaruande nr.)

b) ei olnud kantud ja kirjutati pärast kontrollimist loenduslehele nr. ....

Maja nr. (või majavaldaja perekonnanimi)

..... korteri nr. ....

kontrollija allkiri

Selle isiku perekonna-, ees- ja isanimi,

kelle juures viibis

Kontrollimise kuupäev

..... 1959. a.

NSV Liidu Ministrite Nõu-
kogu juures asuv Statis-
tika Keskvalitsus

Kinnitatud NSV Liidu
Ministrite Nõukogu mää-
rusega nr. 480 5. mail
1958

1959. aasta üleliiduline rahvaloendus

TÕEND nr. ....

Kodanik .....
perekonna-, ees- ja isanimi

vanus ..... aastat, lastel alla ühe aasta ..... kuud, on

1959. aasta üleliidulisel rahvaloendusel loendatud.

Loendaja .....
allkiri

Pöördel

Tõend on ette nähtud ainult elanikkonna õigeks arvestamiseks.

Hoidke tõend alal kuni 20. veebruarini 1959.

Ärasõidu korral võtke tõend kaasa.

NSV LIIDU MINISTRITE NÕUKOGU JUURES ASUVA
STATISTIKA KESKVALITSUSE

JUHEND

1959. AASTA ÜLELIIDULISE RAHVALOENDUSE
LÄBIVIIMISE KORRA JA LOENDUSLEHE TÄITMISE
KOHTA

I. ULDEESKIRJAD

1. Loenduslehtede täitmine loendajate poolt algab 15. jaanuaril 1959 kell 8 hommikul (kohaliku aja järgi) ning kestab linnades ja maal 8 päeva (kuni 22. jaanuarini, viimane kaasa arvatud).

2. Elanikud loendatakse nende **elukoha**, olgugi ajutise järgi, mitte aga töö- või teenistuskoha järgi.

3. Loendajad täidavad loenduslehed **kõigi ruumide läbikäimise teel**, kus inimesed elavad või võivad elada, kaasa arvatud ettevõtete, organisatsioonide ja asutuste ruumid.

4. Igas ruumis kantakse loenduslehtedele kõik kell 12 öösel vastu 15. jaanuari **kohalolevad** elanikud, kaasa arvatud **ajutiselt elunevad**. Peale selle kirjutatakse üles alatiselt vastavas kohas elunevate isikute hulgast **ajutiselt äraolijad**.

5. **Kohaloleva elanikkonna hulka** arvatakse ja kirjutatakse loenduslehtedele ilma loenduslehe teises küsimuses tähendatud märkusega «ajutiselt äraolev»:

kõik isikud, kes ööl vastu 15. jaanuari viibisid vastavates ruumides, olenemata sellest, kas nad seal elunevad või mitte (välja arvatud punktis 5 i näidatud isikud);

kõik isikud, kes elunevad vastavates ruumides alatiselt või elasid (peatusid) ajutiselt, kuid **ei viibinud sel ööl** mingil põhjusel nendes ruumides, küll aga **olid sama linna-, alevi-, või külanõukogu territooriumil**, samuti need, kes viibisid sel ööl tööl, kuigi väljaspool selle nõukogu territooriumi piire;

kõik sellistesse kohtadesse läinud isikud, kus neid **pole võimalik** loendada.

Vastavalt sellele tuleb peale nende, kes viibisid vastavates ruumides ööl vastu 15. jaanuari, **kohaloleva elanikkonna hulka** arvata:

a) isikud, kes töötasid öistes vahetustes, olid vahipostil, valves või muudel öötöödel;

b) teenistuskohustuste täitmisel viibinud raudteelased (vedurijuhid, kütjad, konduktorid, vagunisaatjad jne.), veetranspordi töötajad, lendurid, autojuhid, restoranvagnite personal;

c) isikud, kes olid teel autodel, hobuveokitel, ratsa või jala; veoste ja posti saatjad kõigil transpordiliikidel ning isikud, kes saatsid karja;

d) isikud, kes viibisid kolhoosifarmides, põldudel väli-laagrites, rändlaagrites või põllul viljapeksul;

e) isikud, kes olid teatris, klubis, restoranis, ärasõitjaid saatmas jne.;

f) isikud, kes viibisid ühepäeva-puhkekodudes või profülaktooriumides (öösanatooriumides), ja lapsed, kes olid ööpäeva-lasteaedades või -sõimedes;

g) isikud, kes viibisid kell 12 öösel vastu 15. jaanuari kohalikes ja linnalähedastes rongides, autobussides, kohaliku ühenduse aurikutel;

h) isikud, kes läksid turule (laadale), ega peatanud kohtades, kus neid oleks saanud loendada (kolhoosnike kodudes, võõrastemajades, sugulaste, tuttavate juures); isikud, kes läksid vedudele, veskile, metsast puid tooma, jahile, kalapüügile, heinu tooma jne.;

i) isikud, kes ei viibinud küll kodus, kuid olid selle linna-, alevi- või külanõukogu territooriumil (näiteks võõrsil sugulaste või tuttavate juures);

j) Nõukogude kodanikud, kes on sõitnud välismaale lühiajalisele komandeeringule (tähtajaga alla ühe kuu) või puhkusele, ravile, külla sugulastele, tuttavatele või turistidena.

Kõik ülalloeletud isikud kantakse loenduslehtedele nende elukoha järgi ilma loenduslehe teises küsimuses tähendatud **märkuset**a «ajutiselt äraolev» ja väljaspool oma elukohta nad loendamisele ei kuulu.

6. **Ajutiselt äraolevate hulka** arvatakse kõik isikud, välja arvatud käesoleva juhendi 5-ndas punktis loetletud, kes harilikult (alatiselt) elavad selles kohas, kuid ööl vastu 15. jaanuari viibisid väljaspool vastava linna-, alevi- või külanõukogu territooriumi piire (näiteks sõitsid ajutiselt hooajatöödele, sõitsid komandeeringule, koolivaheajale, tootmispraktikale, sugulaste või tuttavate poole), kui

nende äraolek ei ole kestnud üle 6 kuu. Oma alatises elukohas kirjutatakse kõik need isikud loenduslehtedele **märkusega «ajutiselt äraolev»**.

Asukoha järgi ööl vastu 15. jaanuari kantakse need isikud loenduslehtedele kui **kohalolevad ajutiselt elunevad**, märkides loenduslehe kolmandas küsimuses nende alatise elukoha ja sealt äraoleku kestuse.

Ajutiselt elunevatena kantakse loenduslehtedele isikud, kes loenduse momendil olid väljaspool oma alatist elukohta, nende alatine elukoht aga asub **väljaspool selle linna-, alevi- või külanõukogu piire, kus isik loenduse ajal viibis**. Nii näiteks arvestatakse ajutiselt elunevatena:

a) komandeeringule, ajutisele või hooajatööle, tootmispraktikale, koolivaheajale, sugulaste või tuttavate poole tulnud isikud, kui nende alatisest elukohast äraolek ei ületa 6 kuud;

b) võõrastemajades, kolhoosnike kodudes viibijad, peale neis kohtades alatiselt elunevate isikute ja nende, kes ei saa nimetada teist alatist elukohta;

c) reisijad kaugesõidurongides, -laevadel ja -autobusides;

d) reisijad raudtee-, mere- ja jõevaksalites, jaamades, peatuskohtades, platvormidel, vaksalite juures asuvates ruumides, sadamates, lennujaamades, kes ootavad kaugesõiduronge, -laevu, -lennukeid või -autobusse.

Isikud, kes viibivad ravil haiglates (kui nende sealviibimine ei kesta üle 6 kuu) ja sanatooriumides, on puhkekodudes (välja arvatud ühepäevased) või sünnitusmajades, kirjutatakse neis kohtades loenduslehtedele **kui ajutiselt elunevad**, ning oma alatises elukohas **kui ajutiselt äraolevad**, kuigi nende alatine elukoht on sama linna-, alevi- või külanõukogu territooriumil, kus asub haigla, sanatoorium, puhkekodu, sünnitusmaja jne.

Isikud, kes viibivad haiglas üle 6 kuu, kantakse seal sisse alatiselt elunevatena, alatises elukohas aga neid loenduslehtedele üldse ei kanta.

7. Isikuid, kes on asunud teise kohta elama või alatisele tööle, viibivad Nõukogude armee või sõjalaevastiku ridades (välja arvatud kordusõppustele kutsutud), õppekohas elunevaid õpilasi (kõrgemate õppeasutuste üliõpilasi, tehnikumide, koolide, internaatkoolide, sanatoorsete metsakoolide, suvoorovlaste koolide ja Nahhimovi kooli ning üle 6-kuulise kestusega kursuste õpilasi) ja kõiki neid, kes

loenduspäevaks olid oma endisest elukohast ära rohkem kui 6 kuud, loenduslehtedele endise elukoha järgi üldse ei kanta (isegi juhul, kui need isikud säilitavad materiaalse seose seal loendatava perekonnaga ja õiguse elamispinnale), vaid nad loendatakse uues elukohas alatiste elanikena.

Alatiste elanikena loendatakse ka kõik need isikud, kes ei saa nimetada oma alatist elukohta (isikud, kes on päriselt lahkunud oma endisest alatisest elukohast, kuid mingil põhjusel pole veel oma tulevast elukohta kindlaks määranud).

Isikute kandmine loenduslehtedele ajutiselt elunevatena või ajutiselt äraolevatena ei olene nende sisseregistreerimisest ega selle iseloomust (alatiselt või ajutiselt), samuti mitte nende õigusest elamispinnale selles või mõnes muus kohas.

8. Nõukogude kodanikud, kes töötavad NSV Liidu diplomaatilistes, kaubanduslikes ja teistes esindustes välismaal, ja nende perekonnaliikmed, samuti üheks kuuks või kauemaks välismaale õppima või ametialasele komanderingule sõitnud isikud loendatakse NSV Liidu esinduste või konsulaatide poolt, nende alatises elukohas NSV Liidus neid aga loenduslehtedele üldse ei kanta.

9. Kinnipidamiskohtades viibivad isikud loendatakse nende asukoha järgi. Endises elukohas neid loenduslehtedele üldse ei kanta, välja arvatud isikud, kellele on määratud karistus pisihuligaansuse või pisispekulatsiooni eest mitte üle 15 ööpäeva, ja isikud, kes viibivad eeluurimisvanglates (uurimisalused), ja keda loendatakse kinnipidamiskohtades ajutiselt seal elunevatena, alatises elukohas aga ajutiselt äraolevatena.

10. Enne loenduslehtede täitmisele asumist selgitab loendaja kõigis ruumides (korteris, tares, talumajas jne.), mitu perekonda ja kui palju üksikuid seal elab.

Iga perekonna ja kõigi üksikute kohta teeb loendaja kindlaks:

a) kes eluneb vastavas kohas alatiselt, on kohal ja tuleb kirjutada loenduslehele ilma märkusega «ajutiselt äraolev»;

b) kes alatiselt elunevaist ööl vastu 15. jaanuari viibisid ajutiselt eemal ja tuleb seega sisse kanda märkusega «ajutiselt äraolev» (selleks selgitatakse äraoleku põhjus ja kestus);

c) kes harilikult selles kohas mitteelunevatest viibis seal ööl vastu 15. jaanuari ja tuleb seega kirjutada loenduslehele vastavas kohas «ajutiselt elunevana».

11. Andmed kõigi elanike kohta, välja arvatud lapsed, raskesti haiged ja ajutiselt äraolevad, tuleb saada **isikliku küsitluse teel**.

Juhul kui keegi loendatavatest esimesel käigul kohal ei ole, on loendaja kohustatud kandma loenduslehele mittekohalviibiva isiku perekonna-, ees- ja isanime selleks, et küsitleda teda isiklikult järgmisel käigul. Ainult juhul, kui mõnd isikut ka viimasel loenduspäeval ei olnud võimalik isiklikult küsitleda, kannab loendaja tema kohta loenduslehele kontrollitud andmed perekonnaliikmetelt, naabritelt, maja administratsioonilt, külanõukogu liikmetelt või kolhoosi juhatuselt saadud teadete alusel.

Raskesti haigete ja ajutiselt äraolevate kohta saadakse andmed teistelt perekonnaliikmetelt, äraolevate üksikute ja perekondade kohta aga naabritelt, maja administratsioonilt, külanõukogu liikmetelt, kolhoosi juhatuselt.

Laste kohta kirjutatakse andmed vanemate või kasvatajate sõnade järgi.

12. **Eraldi** loendusleht täidetakse:

a) iga korteri kohta;

b) iga maja (kui see koosneb ühest korterist), tare, talumaja, suvila, telkelamu, vahimajakese või muu ühekorterilise hoone kohta;

c) ühiselamutes iga toa kohta.

Haiglates, sanatooriumides, puhkekodudes, internaatkoolides, lastekodudes, invaliidide kodudes, võõrastemajades jt. asutustes täidetakse loendusleht iga osakonna, korpuse, klassi, palati või numbri kohta olenevalt sellest, kuidas tehakse sissekirjutusi vastavate asutuste raamatutes.

13. Linnades nummerdatakse loenduslehed majavaldu piires, maal aga asustatud koha piires.

Kui üks majavaldu või asustatud koht on jaotatud mitmeks loendusjaoskonnaks, nummerdatakse loenduslehed iga loendusjaoskonna piires.

Kui ühes ruumis elab üle 6 inimese, siis täidetakse ühe numbri all 2 või enam loenduslehte. Sel juhul märgitakse esimesel lehel numbri järel täht «a», teisel «b» jne. Esikülje pealkirjaosa täidetakse nii esimesel lehel kui ka lisalehtedel.

14. Sissekanded loenduslehtedele tehakse kõigis ruumides perekondade kaupa, s. o. esiteks kantakse loenduslehele kõik ühe perekonna liikmed, siis teise perekonna liikmed jne.

Kõik perekonnaliikmed nummerdatakse perekonna piires, kusjuures number märgitakse esimesel real perekonnanime ette.

Iga isiku perekonna-, ees- ja isanimi kirjutatakse täielikult, ilma mingisuguste lühendusteta.

15. Kõigile, kes kanti loenduslehtedele ajutiselt elunevatena, annab loendaja **tõendi loendusel arvelevõtmise kohta**. Samuti antakse tõendid kõigile, keda loendati kaugesõidurongides, -autobussides, -laevadel, vaksalites, jaamades, sadamates, lennujaamades jne.

Peale selle antakse tõend:

a) isikutele, kelle kohta täideti kontroll-leht;

b) isikutele, kes teatavad, et nad loenduse või kontrollringkäigu perioodil, s. o. ajavahemikul kuni 1. veebruarini, sõidavad teise kohta.

Loendaja peab hoiatama, et tõend tuleb alles hoida kuni 20. veebruarini.

Loendaja nummerdab tema poolt väljaantavad tõendid loendusjaoskonna piires.

16. Isikuid, kes omavad tõendit loendusel arvelevõtmise kohta, ei tule teistkordselt kanda loenduslehtedele kohalolevate elanikena, kuid ajutiselt äraolevatena kantakse nad alatises elukohas loenduslehtedele ka sel juhul, kui neil on tõend.

Näide: **V. N. Petrov** elab alatiselt Moskvas, kuid ööl vastu 15. jaanuari viibis Babuškini linnas, kus ta loendati kohaloleva elanikuna (ajutiselt elunevana) ja sai loendajalt tõendi. 19. jaanuaril pöördus Petrov Moskvasse tagasi ja sel päeval tuli loendaja tema korterisse. Petrov esitas tõendi tema loendamise kohta Babuškini linnas. Sellele vaatamata kannab Moskva loendaja Petrovi loenduslehele, tehes loenduslehe teises küsimuses märkuse «ajutiselt äraolev».

17. Kui antud ruumides elavad alatiselt või ajutiselt isikud, kes ööl vastu 15. jaanuari viibisid teises kohas, kus neid vastavalt juhendi 5-ndale punktile oleks tulnud loendada kohalolevate elanikena, siis on loendaja kohustatud välja selgitama, kas neil on tõend loendusel arvelevõtmise kohta. Isikute kohta, kes ei oma sellist tõendit, täidetakse

kontroll-lehed. Kui loendajal ei ole võimalik selliste isikutega kokku saada nende ärasõidu tõttu või muudel põhjustel, täidetakse kontroll-leht kaudseil andmeil.

Kontroll-lehel sisalduvad kõik loenduslehe küsimused ja peale selle täpne aadress, kus vastav isik oleks tulnud loendada kohaloleva elanikuna. Seejuures vastuses kontroll-lehe 3-ndale küsimusele tuleb näidata küsitletava isiku kohta andmeid kontroll-lehe täitmise koha järgi, mitte aga koha järgi, kus ta loenduse päeval viibis.

Isikuid, kelle kohta on täidetud kontroll-leht, ei kanta üldistele loenduslehtedele **kohalolevate elanikena** kontroll-lehe täitmise kohas.

Edaspidi tehakse kontroll-lehe järgi kindlaks, kas vastav isik on loendatud seal, kus ta oletatavasti loenduse momendil viibis.

Kontroll-lehed nummerdatakse loendusjaoskonna piires.

Kontroll-lehtede täitmise korda selgitavad järgmised näited:

P. I. Ivanov, kes alatiselt elab Moskvas, sõitis 14. jaanuari hommikul Tuulasse, kus viibis ööl vastu 15. jaanuari, kuid 17. jaanuariks jõudis tagasi Moskvasse ja seal kohtas teda loendaja. Ivanov peab olema loendatud kohaloleva elanikuna Tuulas kui seal ajutiselt elunev, Moskvas aga kui ajutiselt äraolev.

Kui Ivanovil ei ole tõendit loendusel arvelevõtmise kohta, siis peab Moskva loendaja täitma tema kohta kontroll-lehe ja andma talle tõendi loendusel arvelevõtmise kohta. Samuti kantakse Ivanov loenduslehele tema alalise elukoha järgi Moskvas ajutiselt äraolevana.

P. V. Sidorov, kes alatiselt elab Vologdas, sõitis 17. jaanuaril Arhangelskisse ja 19. jaanuaril kohtas teda seal loendaja. Sidorov peab olema loendatud Vologdas kohaloleva elanikuna. Kui tal aga puudub tõend loendusel arvelevõtmise kohta, siis peab Arhangelski loendaja täitma tema kohta kontroll-lehe ja andma talle tõendi loendusel arvelevõtmise kohta. Arhangelskis teda üldse loenduslehele ei kanta.

18. Pärast loenduse lõppemist **käib** instruktor koos loendajaga, maal aga koos loendaja ja külanõukogu volinikuga oma jaoskonnas **kõik ruumid läbi**, et kontrollida, kas loendusel ei esinenud elanike vahelejätmissi või kahekordselt sissekandmissi, samuti et kontrollida sissekannete õigsust ajutiselt äraolevate ja ajutiselt elunevate suhtes.

Kontroll-ringkäik linnades ja maal viiakse läbi 23. jaanuarist kuni 1. veebruarini 1959 (viimane kuupäev kaasa arvatud).

Kontroll-ringkäigul on instruktor kohustatud kontrollima, kas on loendatud kõik perekonnad ja üksikud, samuti need isikud, kes saabusid pärast 14. jaanuari.

Kõigi isikute kohta, kes pole vastavates ruumides kohalolevate elanikena loendatud, tuleb selgitada, kus nad viibisid ööl vastu 15. jaanuari.

Isikud, kes peavad vastavates ruumides olema loendatud, kuid on loendaja poolt välja jäetud, kannab instruktor loenduslehtedele.

Isikute kohta, kes oleks tulnud loendada teises kohas, kuid ei oma tõendit loendusel arvelevõtmise kohta, täidetakse kontroll-leht kontroll-ringkäigu ajal.

II. JUHENDID LOENDUSLEHE TÄITMISEKS

ESIMENE KÜSIMUS

Suhe perekonnapeaga (naine, mees, poeg, tütar, ema, õde, venna-/õdepoeg jne.)

Igas perekonnas kantakse esimesena sisse perekonnapea. Kui esineb raskusi perekonnapea määramisel, tuleb arvata perekonnapeaks see vastavas kohas alatiselt elunev perekonnaliige, kes annab perekonnale peamisi elatusvahendeid. Kui perekonnapea elab alatiselt teises kohas, loetakse perekonnapeaks üks kohalolevaist täiskasvanud perekonnaliikmeid.

Perekonnapea kohta vastuses esimesele küsimusele kirjutatakse «perekonnapea». Kõigi teiste perekonnaliikmete kohta märgitakse nende suhe perekonnapeaga.

Kui tekib raskusi perekonna koosseisu määramisel, tuleb lähtuda sellest, et perekonna all mõistetakse kõiki kooselavaid isikuid, kes on seotud suguluse või hõimluse ja ühise eelarvega (majapidamisega).

Kui küsitlav on perekonnapea või perekonnaliige, kuid elab alatiselt perekonnast lahus, siis perekonnaga ühise eelarve või regulaarse materiaalse seose olemasolu korral tõmmatakse vastusena esimesele küsimusele kriips, kui aga puudub ühine eelarve või regulaarne materiaalne seos,

kirjutatakse «üksik». Kõigi isikute kohta, kellel ei ole perekonda, kirjutatakse samuti «üksik».

Patronaazi all olevad lapsed arvatakse perekonna koosseisu. Nende kohta kirjutatakse vastusena esimesele küsimusele «patronaazi all olev».

Majateenijat ei arvata selle perekonna koosseisu, kus ta töötab, vaid kantakse sisse üksikuna, juhul aga, kui tal on perekonnaliikmed, eraldi perekonnana; kui tema perekond, kellega tal on regulaarne materiaalne seos, elab eraldi, siis kantakse majateenija sisse kui eraldi elav perekonnaliige (sel juhul tõmmatakse vastusena esimesele küsimusele kriips).

TEINE KÜSIMUS

Alatiselt siin eluneva, kuid ajutiselt äraoleva kohta kirjutada «ajutiselt äraolev» ja näidata, kui kaua ta ära on

Ajutiselt äraolevateks arvatakse juhendi I osa 6-ndas punktis näidatud isikud. Kõigi nende isikute kohta kirjutatakse vastusena teisele küsimusele «ajutiselt äraolev» ja näidatakse kuude arv, kui kaua ta ära on. Kui äraoleku kestus on vähem kui üks kuu, kirjutatakse «alla ühe kuu».

Isikute kohta, keda tuleb loendada vastavates ruumides kohalolevate elanikena, tõmmatakse vastusena teisele küsimusele kriips.

KOLMAS KÜSIMUS

Ajutiselt eluneva kohta näidata:

- a) alatine elukoht
- b) kui kaua alatisest elukohast ära on

Ajutiselt elunevateks arvatakse isikud, kes on märgitud juhendi I osa 6-ndas punktis. Kõigi nende isikute kohta tuleb vastusena 3-ndale küsimusele kirjutada vabariigi, oblasti (krai), rajooni ja asustatud koha nimi, kus on nende alatine elukoht, samuti kuude arv, mis nad alatisest elukohast ära on. Kui äraoleku kestus on vähem kui üks kuu, kirjutatakse «alla ühe kuu».

Isikute kohta, keda vastavates ruumides tuleb loendada kohalolevate elanikena, tõmmatakse vastusena 3-ndale küsimusele kriips.

NELJAS KÜSIMUS

Sugu (mees, naine)

Vastusena kirjutatakse «mees» või «naine». Ei ole lubatud kirjutada ainult ühte tähte «m» või «n».

VIIES KÜSIMUS

Vanus täisaastates, lastel alla aasta — kuudes

Isikute kohta, kes on üle ühe aasta vanad, kirjutatakse ainult täisaastate arv (numbritega), näiteks isikute kohta, kes olid loenduse momendiks vanad 27 aastat ja 11 kuud või 27 aastat ja üks kuu, kirjutatakse 27 aastat. Alla ühe aasta vanuste laste kohta kirjutatakse ainult täiskuude arv. Vähem kui ühe kuu vanuste laste kohta kirjutatakse «alla ühe kuu».

Tuleb silmas pidada, et vanus öeldakse sageli ümardatult. Nii näiteks 39-aastased ütlevad mõnikord, et nad on 40 aastat vanad, 36-aastased, et nad on 35 aastat vanad jne. Isikud, kes on 22 aastat ja 10 kuud vanad, ümardavad vanuse mõnikord 23 aastale. Loendaja on kohustatud sünniaasta ja kuupäeva väljaselgitamisega kindlaks määrama küsitletava täpse vanuse, ilma ümardamiseta.

KUUES KÜSIMUS

Kas on käesoleval ajal abielus?

Nende kohta, kes käesoleval ajal on abielus, sõltumata sellest, kas abielu on registreeritud või mitte, kirjutatakse «jah».

Leskede kohta kirjutatakse «lesk», teiste, abielus mitteolevate kohta kirjutatakse «ei».

SEITSMES KÜSIMUS

Rahvus

Kirjutatakse see rahvus, millise küsitletav ise nimetab. Alaealiste laste rahvuse määravad vanemad. Perekondades, kus isa ja ema kuuluvad eri rahvustesse ja vanematel tekib

laste rahvuse määramisel raskusi, tuleb eelistada ema rahvust.

KAHEKSAS KÜSIMUS

Emakeel

Kirjutatakse selle keele nimetus, millist küsitletav ise peab oma emakeeleks. Kui küsitletaval tekib emakeele nimetamisel raskusi, tuleb kirjutada selle keele nimetus, mida küsitletav kõige paremini oskab, või mida ta perekond harilikult kasutab.

Laste emakeeleks, kes veel ei oska rääkida, märgitakse see keel, mida perekonnas harilikult kasutatakse.

Kurtummade emakeeleks loetakse see keel, mida nad loevad ja kirjutavad, või keel mida kasutab nende perekond või isikud, kellega nad peamiselt läbi käivad.

Emakeel võib rahvusega mitte ühtida.

ÜHEKSAS KÜSIMUS

Millise riigi kodanik?

NSV Liidu kodanike kohta kirjutatakse «NSVL», välismaalaste kohta aga selle riigi nimi, kelle kodanikuks küsitletav on. Isikute kohta, kes ei oma kodakondsust, kirjutatakse «kodakondsuseta».

KÜMNES KÜSIMUS

Haridus: kõrgem, lõpetamata kõrgem, kesk-eriharidus, kesk-üldharidus, 7-klassiline, algharidus.

9-aastaste ja vanemate isikute kohta, kes ei oma algharidust, näidata: loeb ja kirjutab või ainult loeb mingis keeles või on täiesti kirjaoskamatu

Kõrgema õppeasutuse lõpetanute kohta kirjutatakse «kõrgem».

Kõrgemates õppeasutustes õppijate ja varem õppinute kohta, kes on läbi teinud vähemalt poole õppeajast, kirjutatakse «lõpetamata kõrgem».

Tehnikumi või mõne muu kesk-eriõppeasutuse lõpetanute kohta kirjutatakse «kesk-eriharidus».

Isikute kohta, kes on lõpetanud 10 klassi, 9 klassi, teise

astme kooli, revolutsioonieelse gümnaasiumi, kommerts-kooli või mõne muu keskkooli, kirjutatakse «kesk-üldharidus».

Kõrgemates õppeasutustes õppijate ja seal õppinute kohta, kes on läbi teinud vähem kui poole õppeajast, kirjutatakse «kesk-üldharidus» või «kesk-eriharidus» olenevalt sellest, millise õppeasutuse küsitlev lõpetas enne kõrgemasse õppeasutusse astumist.

Isikute kohta, kes on lõpetanud 7-klassilise kooli või keskkooli 7-klassi, samuti keskkooli 8.—10-ndas klassis õppijate ja õppinute kohta, kes pole 10-ndat lõppklassi lõpetanud, samuti revolutsioonieelse progümnaasiumi, kõrgemate alg- ja linnakoolide ning mitmesuguste madalamate eriõppeasutuste (õppeaja kestusega 7 aastat ja rohkem) lõpetanute kohta kirjutatakse «7-klassiline». Seejuures keskkooli 8.—10-ndas klassis õppijate ja õppinute kohta, kes ei ole lõpetanud 10-ndat klassi, kirjutatakse peale selle sulgudes klass, kus nad õpivad või kust nad on lahkunud, näiteks «7-klassiline (õpib 9-ndas klassis)» või «7-klassiline (lahkus 10-ndast klassist)», pärast 7-klassilise kooli lõpetamist tehnikumis õppijate või õppinute kohta aga kirjutatakse see kursus, kus nad õpivad või kust nad on lahkunud, näiteks «7-klassiline (õpib tehnikumi II kursusel)» või «7-klassiline (lahkus tehnikumi III kursuselt)».

Isikute kohta, kes on lõpetanud algkooli, 7-klassilise kooli või keskkooli 4 klassi, samuti 5.—7-ndas klassis õppijate või õppinute kohta, kes pole 7-ndat klassi lõpetanud, kirjutatakse «algharidus». Seejuures 5.—7-ndas klassis õppijate ja õppinute kohta, kes ei ole lõpetanud 7-ndat klassi, kirjutatakse peale selle sulgudes klass, kus nad õpivad või kust nad on lahkunud, näiteks «algharidus (õpib 6-ndas klassis)» või «algharidus (lahkus 7-ndast klassist)».

Isikute kohta, kes on lõpetanud õppeasutuse, mis ei anna üldharidust (näiteks raamatupidamiskursused, vabrikuõpilaste koolid, mitmesugused ettevalmistus-, ümberkvalifitseerimis- ning kvalifikatsiooni tõstmise kursused jne.), samuti nendes õppeasutustes õppijate kohta märgitakse see haridus, mille nad olid omandanud üldhariduslikus koolis enne vastavasse õppeasutusse astumist.

Kaugõppe korras ja õhtuste õppeasutuste, samuti ekstermina lõpetamine võrdsustatakse vastavate õppeasutuste lõpetamisega.

Üksikjuhtudel, kui küsitletaval on haridusliku taseme määramisel raskusi, peab loendaja erandlikult vastusena 10-ndale küsimusele märkima selle õppeasutuse täpse nime, mille küsitletav on lõpetanud või mitu klassi ta on läbi teinud.

9-aastaste ja vanemate isikute kohta, kes ei oma algharidust, kuid oskavad lugeda ja kirjutada, märgitakse «loeb ja kirjutab»; isikute kohta, kes oskavad mingit keelt ainult lugeda, kuigi aeglaselt, kirjutatakse «loeb»; isikute kohta, kes ei oska lugeda ega kirjutada, märgitakse «kirjaoskamatu».

Alla 9 aasta vanuste laste kohta tõmmatakse vastusena 10-ndale küsimusele kriips.

OHETEISTKÜMNES KÜSIMUS

Õppija kohta näidata selle õppeasutuse (instituudi, tehnikumi, kooli, kursuste) täielik nimetus, kus ta õpib

Sellele küsimusele vastavad kõikide päevaste, õhtuste ja kaugõppe õppeasutuste ning kursuste õpilased, olenemata sellest, kas nad õpivad tootmistöö kõrval või mitte.

Õppimist kursustel, õppeaja kestusega alla ühe kuu, ja ringides 11-nda küsimuse vastuses ei näidata.

Vastusena 11-ndale küsimusele kirjutatakse õppeasutuse või kursuse täielik nimetus. Näiteks «Algkool nr. 2», «Seitsmeklassiline Kool nr. 3», «Keskkool nr. 4», «Aleksejevka Keskkool», «Põllumajanduse Tehnikum», «Energeetika Instituut», «Töölisnoorte Kool nr. 2», «Tööstuskool nr. 5», «Võõrkeelte kursused» jne. Kaugõppe ja õhtustes õppeasutustes õppijate kohta näidata: «Moskva Polütehniline Kaugõppe-instituut», «Krasnojarski Industriaaltehnikumi õhtune osakond» jne.

Üheaegselt kahes õppeasutuses õppijate kohta tuleb näidata tüübi poolest kõrgem õppeasutus.

Isikute kohta, kes kusagil ei õpi, kirjutatakse vastusena 11-ndale küsimusele «ei».

KAHETEISTKÜMNES KÜSIMUS

Töökoht (ettevõtte, kolhoosi, asutuse nimi) või töötab omas majandis

Nende isikute kohta, kes töötavad ettevõtetes, kolhoosides, asutustes või organisatsioonides, tuleb vastusena 12-ndale küsimusele kirjutada selle ettevõtte, kolhoosi, asu-

tuse või organisatsiooni täielik nimi, kus küsitlev töötab, kusjuures ettevõtte nimi tuleb näidata nii, et oleks võimalik kindlaks määrata tootmisala; on vaja kirjutada näiteks «Malmivalutehas «Proletaarlane»», mitte aga lihtsalt «Tehas «Proletaarlane»», «Kudumisvabrik «Oktoober»», mitte aga lihtsalt «Vabrik «Oktoober»». Üksikjuhtudel võib näidata ainult ettevõtte tootmisala, näiteks «Masinaehitustehas», «Keemiataehas».

Mitme tööstusharuga kombinadi kohta märgitakse samuti tootmisala näitava tehase, tsehhi või töökoja nimetus.

Töökohta näitamisel ei tohi ettevõtte või asutuse nime kirjutada lühendatult (näiteks ei tule kirjutada «ATET», vaid «Autode ja Traktorite Elektriseadmete Tehas»). On lubatud ainult üldtuntud lühendatud nimetuste kasutamine, näiteks MTJ, RTJ, sovhoos.

Kui ettevõtte kuulub sovhoosile, kolhoosile või tööndusartellile, näidatakse ettevõtte liik ja sovhoosi, kolhoosi või artelli nimi. Näiteks: «Sovhoosi «Tee Kommunismile» tellisetehas», «Kolhoosi «Gigant» elektriijaam», «Kolhoosi «Vaba Tee» õmblustöökoda», «Kolhoosi «Uus Elu» juuksuritöötuba», «Tööstuskolhoosi «Kooperatiiv» mööblitöökoda», «8. Märtsi nimelise artelli õmblustöökoda».

Mitme tööndusharuga artelli kohta kirjutatakse mitte ainult artelli, vaid ka tsehhi või töökoja nimetus.

Isikute kohta, kes töötavad ettevõtete või asutuste juures olevais sööklais, lastesõimedes, meditsiinipunktides, juuksuritöötubades jne., kirjutatakse söökla, lastesõime, meditsiinipunkti, juuksuritöötoa jne, nimi, mitte aga selle ettevõtte või asutuse nimi, kelle töötajaid nad teenindavad.

Kui küsitlev töötab asutuses, tuleb töökoht kirjutada nii, et oleks näha, kas see asutus on liiduline, vabariiklik, oblastiline või rajooniline, näiteks: «NSV Liidu Tervishoiu Ministeerium», «Oblasti põllumajanduse valitsus», «Rajooni haridusosakond».

Isikute kohta, kes töötavad ettevõtte-ehitusorganisatsioonis, näidatakse selle organisatsiooni nimi, näiteks «Ehitus- ja Montaaživalitsus nr. 14».

Isikute kohta, kes teostavad ehitustöid või kapitaalremonti tööstus-, transpordi-, kommunaal- või teistes ettevõtetes, tuleb kirjutada «lauavabriku ehitustöödel», «kondiitriabriku «Bolševik» hoone remonttöödel», «raudteesilla remonttöödel» jne.

Vabakutseliste (kirjanikud, kunstnikud, heliloojad, arstid jt., kes ei kuulu mingi asutuse koosseisu) kohta kirjutatakse «vabakutseline»; heliloojate, muusikute, kunstnike, arhitektide, arstide jt. kohta, kes loenduse momendil töötavad ettevõtetes, asutustes või organisatsioonides, märgitakse vastusena küsimusele «töökoht» töökohta nimi.

Üksiktalupoegade ja nende perekonnaliikmete kohta, kes töötavad ainult põllumajanduses, samuti kodus töötavate koopereerumata käsitöölise kohta, kirjutatakse «omas majandis».

Eraisikute juures ühekindseid tellimusi täitvate koopereerumata käsitöölise kohta märgitakse «eraisikute juures».

Eraisikute juures palgalistena töötajate (majateenijate, lapsehoidjate, autojuhtide jt.) kohta märgitakse nende paljaka perekonnanimi.

Isikute kohta, kes omavad käesoleval ajal mitut töökohta (kohakaasluse alusel töötajad), näidatakse põhitöökoht.

Isikute kohta, kes kevadel, suvel või sügisel töötavad hooajatöödel (näiteks turbatootmisel, veetranspordis, kalapüügil), talvel aga ei tööta, kirjutatakse viimase hooaja töökoht.

Isikute kohta, kes kevadel, suvel ja sügisel töötavad ühes ettevõttes (asutuses, organisatsioonis), talvel aga teises, kirjutatakse selle ettevõtte (asutuse, organisatsiooni) nimi, kus töötamist küsitlev peab oma põhitööks.

Kolhoosi liikmete kohta, kes loenduse momendil töötavad ajutiselt tööstuses, ehitustel, metsavarumisel jne., kuid alaliselt töötavad kolhoosis, märgitakse kolhoosi nimi.

Isikute kohta, kes loenduse momendil seoses töökohta vahetamisega ei tööta, kirjutatakse «vahetab töökohta», ja märgitakse endine töökoht.

Kolhoosnikute perekonnaliikmete kohta, kes tegelevad ainult loomade talitamisega ja põllumajanduslike töödega oma abimajandis, kirjutatakse kolhoosi nimi.

Töölise, teenistujate ning koopereerunud ja koopereerumata käsitöölise perekonnaliikmete kohta, kes töötavad isiklikus põllumajanduslikus abimajandis, kirjutatakse «isiklikus põllumajanduslikus abimajandis».

Vabrikuõpilaste koolide õpilaste kohta märgitakse selle ettevõtte nimi, mille juures vabrikuõpilaste kool asub.

Kõigi teiste õpilaste kohta, kaasa arvatud Tööjõureser-

vide Peavalitsuse koolide (tööstuskoolide, vabrikukoolide jne.) õpilased, kirjutatakse «ei».

Kui õpilasel samaaegselt on tasuline töö või tegevus, kirjutatakse selle ettevõtte (asutuse, organisatsiooni) nimi, kus ta töötab.

Isikute kohta, kes õpivad ümberkvalifitseerimis- või kvalifikatsiooni tõstmise kursustel, kirjutatakse töö- või teenistuskoha nimi.

Isikute kohta, kes omavad mingit **alalist** tööd ja samaaegselt saavad stipendiumi või pensioni, märgitakse selle ettevõtte (asutuse, organisatsiooni) nimi, kus nad töötavad.

Mittetöötavate ja ajutist tööd omavate stipendiaatide ja pensionäride kohta kirjutatakse «ei».

Ülalpeetavate, lastekodude ja kolhooside patronaazi all olevate kasvandike, samuti isikute kohta, kes elavad invaliidide või vanadekodudes, kirjutatakse «ei».

KOLMETEISTKÜMNES KÜSIMUS

Tegevusala selles töökohas (amet või teostatav töö)

Isikute kohta, kes omavad tasulist või tulu andvat tegevusala, kirjutatakse selle tegevusala nimetus.

Tegevusala tuleb kirjutada üksikasjaliselt. Ei või kirjutada «juhataja», «meister», vaid tuleb kirjutada näiteks «garaaži juhataja», «puurmeister», «kummijalatsite valmistamise meister».

Töölise kohta tuleb täpselt näidata konkreetne tegevusala, näiteks: «tööriistade lukksepp», «piikvasaraga töötav lahtiraiekaevur». Ei tohi kirjutada «ettevalmistaja», «masinist», «aparaaditööline», vaid täpselt «tööriistade ettevalmistaja», «särdamispanuse koostaja», «kompressori masinist», «ahjuaparaadi töötaja» jne.

Kui küsitletav nimetab ennast «lihttööliseks», tuleb täpselt välja selgitada tema töö iseloom ja kirjutada näiteks «laadija», «nõudepesija», mitte aga «lihttööline». Lihttöölisena märgitakse küsitletav ainult sel juhul, kui ta teeb mitut erinevat mitte kvalifitseeritud tööd.

Teenistujate kohta tuleb näidata amet või nende poolt teostatav konkreetne töö, näiteks «ökonomist-plaanija», «keemiainsener», «matemaatika õpetaja», «valutsehhi ülem», «poliitilise ökonoomia professor», «arst-kirurg».

Sovhooside, masina-traktorijaamade, remondi- ja tehnikajaamade tööliste ning kolhoosnikute kohta on tingimata vaja täpselt näidata, millist tööd nad sovhoosis, masina-traktorijaamas, remondi- ja tehnikajaamas või kolhoosis teevad, näiteks «kolhoosi esimees», «lüpsja», «tallimees», «valvur», «karjus», «traktorist», «seafarmi juhataja», «laboratooriumi juhataja», «zootehnik». Kui küsitletav on brigadir, tuleb kirjutada «traktoribrigaadi brigadir», «põllumusbrigaadi brigadir». Ainult neil juhtudel, kui küsitletav teeb mitmesuguseid põllumajanduslikke töid ja ei oma kindlat tegevusala, kirjutatakse «põllumajandus».

Vabakutseliste kohta märkida «kirjanik», «kunstnik», «helilooja», «hambaarst» jne.

Üksiktalupoegade ja nende perekonnaliikmete kohta, kes töötavad omas põllumajanduslikus majandis, kirjutatakse «põllumajandus».

Koopereerumata käsitöölise kohta kirjutatakse nende käsitöö, töönduse või töö nimetus, näiteks «pitsikuduja», «võrgukuduja», «kingsepp», «puusepp», «pottsepp», «reisijate ja veoste transport oma hobusega» jne.

Eraisikute juures töötavate isikute kohta kirjutatakse «majateenija», «lapsehoidja», «autojuht» jne.

Kui küsitletav teeb käesoleval ajal kohakaasluse alusel mitut tööd, kirjutatakse neist see, mida ta teeb 12-nda küsimuse vastusena näidatud põhitöökohas.

Isikute kohta, kes kevadel, suvel või sügisel töötavad hooajatöödel (näiteks turbatootmisel, veetranspordis, kalapüügil), näidatakse töö viimasel hooajal, kui neil talvel ei ole teist tegevusala.

Isikute kohta, kellel kevadel, suvel ja sügisel on üks, talvel aga teine tegevusala, kirjutatakse see tegevusala, mida küsitletav peab põhiliseks.

Kolhoosi liikmete kohta, kes loenduse momendil töötavad ajutiselt tööstuses, ehitustel, metsavarumisel jne., põhiliselt aga kolhoosis, kirjutatakse see töö, mida nad teevad kolhoosis.

Töökohta vahetavate isikute suhtes, kelle kohta vastusena 12-ndale küsimusele peab olema märgitud «vahetab töökohta» ja näidatud ka endine töökoht, kirjutatakse vastusena 13-ndale küsimusele endine tegevusala.

Kolhoosnikute perekonnaliikmete kohta, kes tegelevad ainult loomade talitamisega ja põllumajanduslike töödega oma abimajandis, samuti tööliste, teenistujate, koopereeru-

nud ning koopereerumata käsitööliste perekonnaliikmete kohta, kes töötavad põllumajanduslikus abimajandis, kirjutatakse «põllumajanduslik abimajapidamine».

Vabrikuõpilaste koolide õpilaste kohta kirjutatakse eriala, näiteks «õpilane-freesija».

Kõigi teiste õpilaste kohta, kaasa arvatud Tööjõureservide Peavalitsuse koolide (tööstuskoolide, vabrikukoolide jne.) õpilased, kirjutatakse «ei».

Kui õpilasel samaaegselt on tasuline töö või tegevus, märgitakse see töö või tegevus.

Isikute kohta, kes õpivad ümberkvalifitseerimis- või kvalifikatsiooni tõstmise kursustel, märgitakse nende tegevusala töö- või teenistuskoha järgi.

Õppimist õppeasutustes tegevusalana ei märgita.

Isikute kohta, kes omavad mingit alatist tööd ja samaaegselt saavad stipendiumi või pensioni, märgitakse töö.

Mittetöötavate ja ajutist tööd omavate stipendiaatide ja pensionäride kohta kirjutatakse «ei».

Ülalpeetavate, lastekodude ja kolhooside patronaazi all olevate kasvandike, samuti isikute kohta, kes elavad invaliidide või vanadekodudes, kirjutatakse «ei».

NELJATEISTKUMNES KÜSIMUS

Kui ei oma tulu andvat tegevusala, näidata muu elatusvahendite saamise allikas

Isikute kohta, kes ei oma tasulist või tulu andvat tegevusala, kuid kellel on iseseisev elatusvahendite saamise allikas (pension, stipendium, alimendid, tulu ruumide väljajüürimisest, hoiused jne.), märgitakse see elatusvahendite saamise allikas.

Isikute kohta, kes ei oma tasulist või tulu andvat tegevusala või iseseisvat elatusvahendite saamise allikat ja kes elavad teiste isikute ülalpidamisel, kirjutatakse «ülalpidamisel» ja näidatakse selle isiku järjekorranumber loenduslehel, kelle ülalpidamisel nad on (näiteks «nr. 1 ülalpidamisel»).

Kui isik, kelle ülalpidamisel on küsitletav, pole kirjutatud samale loenduslehele, tuleb võimaluse korral, kooskõlas juhenditega 12-nda ja 13-nda küsimuse kohta, märkida selle isiku tegevusala ja töökoht, samuti sugulusaste ülalpeetavaga (näiteks «isa — RTJ lukksepa — ülalpidamisel»).

misel», «poja — traktoritehase inseneri — ülalpidamisel» jne.).

Kolhoosi töövõimetud liikmed, kes saavad kolhoosi fondist põllumajandussaadusi, kirjutatakse kolhoosi ülalpeetavateks, olenemata sellest, kas neil on põllumajanduslik abimajand või mitte.

Lastekodude ja kolhooside patronaaži all olevate kasvandike kohta märgitakse «lastekodu», «kolhoosi patronaaži all».

Tööstuskoolide ja internaatkoolide õpilaste kohta, kes on riigi täielikult ülalpidamisel, kirjutatakse «tööstuskool», «internaatkool».

Isikute kohta, kes elavad invaliidide või vanadekodudes, märgitakse «invaliidide kodu», «vanadekodu».

Isikute kohta, kes viibivad ravil psühhiaatriahaiglates ja krooniliste haigete ravisutustes, kirjutatakse «psühhiaatriahaiglas», «krooniliste haigete haiglas».

Kõigi tegevusala omavate isikute kohta tõmmatakse vastusena 14-ndale küsimusele kriips.

VIIETEISTKUMNES KÜSIMUS

Millisesse ühiskondlikku gruppi kuulub (tööline, teenistuja, kolhoosnik, koopereerunud käsitöeline, üksiktalupoeg, koopereerumata käsitöeline, vabakutseline, vaimulik)

Peab silmas pidama, et vastused 12-ndale küsimusele (töökoht) ja 13-ndale küsimusele (tegevusala) ei võimalda veel täielikult määrata küsitletava kuuluvust ühte või teise ühiskondlikku gruppi.

Kolhoosi liikmed, kes loenduse momendil töötavad ajutiselt tööstuses, ehitustel, metsavarumisel jne., kuid alatiselt töötavad kolhoosis, märgitakse kolhoosnikutena.

Kolhoosi liikmete kohta, kes alatiselt töötavad tööstuses, ehitustel, masina-traktorijaamades, remondi- ja tehnikajaamades, asutustes jne., kolhoosis aga ei tööta üldse või töötavad ainult osaliselt, kirjutatakse «tööline (kolhoosi liige)» või «teenistuja (kolhoosi liige)».

Kolhoosnikute perekonnaliikmed, kes tegelevad oma abimajandis (põllumajanduslike töödega ja loomade talitamisega), arvatakse kolhoosnikute hulka.

Isikud, kes on töönduskooperatsiooni artellide liikmed, arvatakse koopereerunud käsitöeliste, mitte aga tööliste või teenistujate hulka.

Isikuid, kes töötavad palgalistena töönduskooperatsiooni asutustes ja ettevõtetes, kuid ei ole artellide liikmed-osanikud, ei arvata koopereerunud käsitöölise, vaid vastavalt tööliste või teenistujate hulka.

Isikud, kes tegelevad käsitööga kodus (oma majandis), küttimise, kalapüügi või mõne muu töönduse alal ning ei ole artelli liikmed ega mingi ettevõtte (asutuse, organisatsiooni) nimestikulises koosseisus, samuti eraisikute juures ühekordseid tellimusi täitvad isikud arvatakse koopereerumata käsitöölise ühiskondlikku gruppi.

Koopereerumata käsitööliseks arvatakse ka isikuid, kes teostavad oma hobusega vedusid, kaasa arvatud riiklikes või kooperatiivorganisatsioonides oma hobusega töötajad.

Üksiktalupoegade ühiskondlikku gruppi arvatakse isikud, kes ei ole kolhoosi liikmed ja tegelevad individuaalse talumajapidamisega, tingimusel, et töötamine põllumajanduses on nende põhiliseks tegevusalaks. Üksiktalupoegade ühiskondlikku gruppi arvatakse ka kõik nende isikute ülalpeetavad.

Üksiktalupoegade perekonnaliikmeid, kellel on iseseisev elatusvahendite saamise allikas väljaspool üksiktalupidamist, ei arvata üksiktalupoegade gruppi, vaid vastavalt nende tegevusalale teistesse ühiskondlikesse gruppidesse.

Töölisi ja teenistujaid, kes omavad põllumajanduslikku abimajandit (olenemata selle suurusest, tulukusest ja sellest, kas neid maksustatakse põllumajandusmaksuga või mitte), samuti nende perekonnaliikmeid, kuigi nad tegelevad ainult oma põllumajandusliku abimajapidamisega, ei arvata üksiktalupoegade hulka.

Vabakutseliste hulka arvatakse need isikud intelligentsi (kirjanike, heliloojate, kunstnike, arstide jne.) hulgast, kes ei kuulu mingi asutuse või ettevõtte koosseisu.

Ülalpeetavad arvatakse samasse ühiskondlikku gruppi, kuhu nende ülalpidajadki.

Pensionärid ja stipendiaadid arvatakse sellesse ühiskondlikku gruppi, kuhu nad kuulusid enne pensionile minekut või stipendiumi määramist. Kui nad enne pensionile minekut või stipendiumi määramist kusagil ei töötanud, arvatakse nad nende isikute ühiskondlikku gruppi, kelle ülalpidamisel nad olid.

SISUKORD

Rahvaloenduse tähtsus	3
Rahvaloendused revolutsiooniaelsesel Venemaal ja teistes kapitalistlikes maades	8
Rahvaloendused NSV Liidus	13
1959. aasta loenduse programm	16
1959. aasta loenduse läbiviimise kord	21

LISA:

1. Loendusleht	30—31
2. Kontroll-leht	32—33
3. Tõend loendusel arvelevõtmise kohta	34
4. NSV Liidu Ministrite Nõukogu juures asuva Statistika Keskvalitsuse juhend 1959. aasta üleliidulise rahvaloenduse läbiviimise korra ja loenduslehe täitmise kohta	35

ВСЕСОЮЗНАЯ ПЕРЕПИСЬ
НАСЕЛЕНИЯ 1959 ГОДА

На эстонском языке

Эстонское Государственное Издательство
Таллин, Пярнуское шоссе, 10

Ladumisele antud 15. XI 1958. Trükkimisele
antud 15. XII 1958. Paber 54×84, 1/16. Trüki-
poognaid 3,5. Formaadile 60×92 kohaldatud
trükipoognaid 2,87. Arvutuspoognaid 3,08.
Trükiarv 5000. Tellimise nr. 3588.
Trükikoda «Ühiseju», Tallinn, Pikk t. 40/42.

Hind 70 kop.

70 kop.

A-22353

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00355980 6